

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Fakulta Pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Specifické poruchy učení v povědomí veřejnosti
Specific learning disabilities in public awareness

Eva Rudolfová

Vedoucí práce: PhDr. Marie Linková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B U-PVOV)

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

2018

Prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Specifické poruchy učení v povědomí veřejnosti potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Náchodě dne 18. dubna 2018

Eva Rudolfová

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Marii Linkové, Ph.D. za její cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá povědomím veřejnosti o specifických poruchách učení.

V úvodu teoretické části je krátká zmínka o historii specifických poruch učení. Dále je vysvětlena problematika specifických poruch učení, mezinárodní klasifikace nemocí a příčiny těchto poruch. V další kapitole jsou popsány jednotlivé specifické poruchy učení. Část práce je věnována specifickým poruchám učení spolu s nadáním a nápravou specifických poruch učení. Konkrétně jde o individuální vzdělávací plán a reedukaci.

Praktická část je založena na výzkumném šetření 45 respondentů (žen i mužů různých věkových kategorií). Je zde využita kvantitativní metoda výzkumu konkrétně metoda dotazování ve formě dotazníku.

Závěr je věnován shrnutí výsledku výzkumu.

Cílem teoretické části je charakterizovat pojem specifické poruchy učení a definovat je. Vysvětlit pojmy jako jsou například reedukace, individuální vzdělávací plán a mezinárodní klasifikace nemocí.

Cílem praktické části je zjištění, jaké má veřejnost povědomí o specifických poruchách učení.

KLÍČOVÁ SLOVA

specifické poruchy učení, dyslexie, dysgrafie, reedukace, individuální vzdělávací plán

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with specific learning disabilities in public awareness.

In the introduction of the theoretical part is a brief mention of the history of specific learning disorders. After that explaining the issue of specific learning disorders, the international classification of diseases and the causes of these disorders. The next chapter describes individual types of specific learning disabilities. Part of the work is devoted to specific learning disorders along with gifting and correcting specific learning disorders. Specifically, it is an individual educational plan and reeducation.

The practical part is based on a survey of 45 respondents (women and men of different age categories). Here is used the quantitative method of research, namely the method of questioning in the form of a questionnaire.

At the end of the work is a summary of the research result.

The aim of the theoretical part is to characterize and define the concept of specific learning disabilities. Explain concepts such as reeducation, individual educational plan, and international classification of diseases.

The aim of the practical part is to find out what the public is aware of about specific learning disorders.

KEYWORDS

specific learning disabilities, dyslexia, dysgraphia, reeducation, individual educational plan

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. HISTORIE SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ.....	10
2. DEFINICE A PŘÍČINY SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ.....	11
2.1. SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ	11
2.2. MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE NEMOCÍ	12
2.3. PŘÍČINY SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ	13
3. CHARAKTERISTIKA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ	14
3.1. DYSLEXIE	14
3.1.1. Vymezení pojmu	14
3.1.2. Příčina dyslexie.....	16
3.1.3. Dyslexie z pohledu inteligence	16
3.1.4. Dyslexie z pohledu dědičnosti	17
3.2. DYSGRAFIE.....	17
3.2.1. Vymezení pojmu	17
3.2.2. Příčina dysgrafie.....	18
3.3. DYSORTOGRAFIE	19
3.3.1. Vymezení pojmu	19
3.3.2. Příčina dysortografie	20
3.4. DYSKALKULIE	20
3.4.1. Vymezení pojmu	20
3.4.2. Příčina dyskalkulie.....	21
3.5. DYSMÚZIE	21
3.5.1. Vymezení pojmu	21
3.6. DYSPRAXIE.....	22
3.6.1. Vymezení pojmu	22
3.7. DYSPINXIE.....	23
3.7.1. Vymezení pojmu	23

4. SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ SPOLU S NADÁNÍM	23
5. NÁPRAVA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ.....	25
5.1. INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN	25
5.2. REEDUKACE	26
5.2.1. <i>Reedukace dyslexie</i>	29
5.2.2. <i>Reedukace dysgrafie</i>	30
5.2.3. <i>Reedukace dysortografie</i>	30
5.2.4. <i>Reedukace dyskalkulie</i>	30
5.2.5. <i>Reedukace dysmúzie</i>	30
5.2.6. <i>Reedukace dyspraxie</i>	30
5.2.7. <i>Reedukace dyspinxie</i>	31
6. ŠKOLNÍ VÝKON OVLIVNĚNÝ SPECIFICKÝMI PORUCHAMI UČENÍ	31
7. SEBEHODNOCENÍ	31
8. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ – SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ V POVĚDOMÍ VEŘEJNOSTI.....	33
8.1. ZKOUMANÝ VZOREK	33
8.2. POSTUP PŘI ZPRACOVÁNÍ DAT.....	33
8.3. VÝSLEDKY PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	34
ZÁVĚR.....	57
SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	59
SEZNAM PŘÍLOH.....	62

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se věnuji problematice specifických poruch učení se zaměřením na širokou veřejnost.

U jedinců se specifickými poruchami učení v kterémkoliv věku je důležité nezaměřovat svůj pohled pouze na obtíže při psaní, čtení a počítání, ale věnovat se i oblastem, u kterých není na první pohled zřejmý dopad přítomnosti těchto poruch. Mezi tyto oblasti patří vliv na utváření osobnosti jedince, organizace a plánování času, volbu adekvátního profesního oboru, emocionální prožívání, komunikace, řeč a sociální interakce.

Specifické poruchy učení jsou dnes v centru pozornosti odborné veřejnosti, systém péče o děti a dorost s těmito poruchami je dnes na velmi vyspělé úrovni.

Oblast specifických poruch učení je mi známá již od školních let, kdy moje sestra trpěla dyslexií. Škola v té době neprojevovala nijak velký zájem se tímto problémem zabývat. Přitom mohly metody nápravy pomoci snadněji překonávat její potíže tak, aby se postupně zmírňovaly dopady na psychiku a na školní úspěšnost.

V dnešní době se klade čím dál větší důraz na rovnost vzdělávacích příležitostí, která se dotýká některých disciplín, především pedagogiky, vývojové psychologie, didaktiky, sociální psychologie a sociologie.

Důležitý je fakt, že žáci se specifickými poruchami učení mají stejné potřeby jako ostatní, ovšem určitou překážkou může být jejich individuální realizace.

I přes to, že se děti se specifickými poruchami učení snaží a jsou vytrvalé, mnohdy nejsou schopny dosáhnout lepších výsledků. Nízké sebehodnocení přináší nízkou motivaci k další činnosti, očekává se neúspěch. To způsobí vyhnutí se takové situaci. Specifická porucha učení se pro dítě stává určitým stresorem, který je velkou zátěží k tomu, aby se dítě ve škole cítilo dobře. Požadavky ve škole dobře nezvládají, i když se snaží a jejich rodiče je nutí k nápravným cvičením. Vynaložené úsilí neodpovídá uspokojivému výsledku. Specifické poruchy učení se pak často promítají i do sociální stránky. Jedinec často trpí nepochopením a pocitem méněcennosti.

V teoretické části představím základní pojmy této problematiky. Do své práce jsem zahrнула krátkou o historii specifických poruch učení, protože je dle mého názoru

třeba znát alespoň okrajově, to jak se o specifických poruchách učení sbíraly a vytvářely informace. V další části své bakalářské práce se věnuji představení specifických poruch učení, jejich příčinám a následnému výčtu všech poruch. Ze všech poruch se samozřejmě nejvíce věnuji té nejčastější a tou je porucha čtení. Zaujalo mě i téma nadání společně s nějakou specifickou poruchou učení a tak jsem mu ve své práci věnovala samostatnou kapitolu. V další kapitole se věnuji nápravě specifických poruch učení. Konkrétně reedukaci specifických poruch, individuálnímu vzdělávacímu plánu. Následují poslední kapitoly teoretické části, kde se věnuji školnímu výkonu žáka a sebehodnocení, které je velice důležité u specifických poruch učení.

V praktické části rozebírám svůj výzkum, který jsem prováděla pomocí dotazníků. Soustředila jsem se na to, aby vzorek respondentů byl co nejširší. Proto jsem rozdělila dotazované na šest věkových kategorií od 15 do 66 let a více. V každé věkové kategorii jsem se snažila mít i vyvážený počet žen a mužů. Dotazník má celkem 16 otázek, odpovídalo mi 45 respondentů a výzkum byl prováděný od listopadu 2017 do ledna 2018.

V závěru shrnuji svoje zjištění o tom, jaké povědomí má veřejnost o specifických poruchách učení. Vycházím z vyzorovaných situací a dotazníku, který rozebírám v celé praktické části.

TEORETICKÁ ČÁST

1. HISTORIE SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ

V dnešní době je výskyt specifických poruch dosti frekventovaný. Nelze však říci, že by se jednalo o nějaký novodobý výmysl či nově vzniklý druh poruch. Historie specifických poruch sahá daleko do historie. Můžeme předpokládat, že první setkání se specifickými poruchami učení mohlo být již od počátku vzdělanosti celého lidstva. První porucha, kterou lidstvo začalo pozorovat, byla porucha spojená se čtením.

V dřívějších dobách nebylo zvládnutí čtení, psaní a počítání nezbytnou podmínkou pro fungování jedince ve společnosti. Avšak jak šel čas, tak se význam těchto dovedností postupně měnil a začali být nápadní jedinci, kterým osvojování těchto dovedností činí obtíže. S nástupem informačních technologií prudce vzrostl význam správného psaní a čtení. Tyto dvě dovednosti se rázem staly základním prostředkem k dorozumívání se, a to jak v osobním životě, tak i v životě profesním.

O dyslexii a následně specifických poruchách učení se hovoří, že existují tak dlouho jako lidská vzdělanost sama. Počátky můžeme hledat již ve starověku. Pak k řešení problematiky přistupovali i osobnosti, jako byl Erasmus Rotterdamský ve svém spise „O včasné a svobodné výchově dětí.“¹

U nás se začal zajímat o specifické poruchy učení (především o dyslexii) jako první Matějček.

První dítě s dyslexií bylo u nás diagnostikováno Zdeňkem Matějčkem v roce 1952, v roce 1965 byla vydána první kniha o dyslexii, v roce 1971 pak první příručka pro diagnostiku úrovně čtení. V roce 1972 vydalo ministerstvo školství směrnici ke zřizování specializovaných tříd pro žáky s dyslexií. Obsahovala vysvětlení pojmu, metodické pokyny i doporučení pro hodnocení žáků. Postupně vycházely další publikace, objevovaly se pomůcky, počítačové programy, pracovní sešity. Vše bylo

---

¹ BARTOŇOVÁ M., *Kapitoly ze specifických poruch učení I.*, (2010), str. 10

zacíleno na žáky základních škol. Posun k vyšším věkovým kategoriím byl zdlouhavý.²

2. DEFINICE A PŘÍČINY SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ

2.1. Specifické poruchy učení

V současné době patří problematika specifických poruch učení k velmi diskutovaným tématům ve školství. Žáci, kteří trpí specifickými poruchami učení, tvoří čím dál tím větší skupinu, ve které jsou tito žáci zohledňováni ve školním vzdělávání.

Pojmem „specifické poruchy učení“ je označována skupina obtíží, které se projevují především při osvojování čtení, psaní, počítání a dalších dovedností. Žáci, kteří trpí těmito poruchami, jsou znevýhodněni, přestože jejich rozumové schopnosti jsou průměrné nebo dokonce nadprůměrné.

Specifické poruchy učení mohou být ovlivněny různými faktory. Vnějšími a vnitřními. Vnější faktory jsou například postoj učitele nebo rodiče. Mezi vnitřní faktory patří například senzomotorika.

Specifické poruchy učení jsou vývojovou poruchou. To znamená, že se projevují narušením vývoje určitých schopností a dovedností. Představují diagnostickou kategorii sloužící k souhrnnému označení takových výukových problémů, které vznikají jako důsledek dílčích dysfunkcí potřebných pro osvojení různých školních dovedností. Specifické poruchy učení nejsou způsobeny postižením zraku, sluchu, motoriky, mentální retardací či jinou psychickou poruchou nebo nepříznivými vlivy prostředí, i když jejich vnější projev může být dost podrobný (dítě nečte, nepíše apod.). Člení se podle toho, jakou oblast postihují, např. poruchy čtení, psaní apod. Gramotnost je v současné společnosti vysoce ceněna, je chápána jako prostředek

---

² ZELINKOVÁ O., *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení.*, (2013), str. 70

dalšího vzdělávání, a proto má deficit v oblasti čtení či psaní nepříznivé sociální důsledky.³

Všechny specifické poruchy učení mají na začátku svého názvu předponu dys-. Předpona dys- označuje narušení dané funkce v menší či větší míře.

Předpona dys-. Znamená rozpor, deformaci. Např. dysfunkce je špatná deformovaná funkce. Z hlediska vývoje znamená dysfunkce funkci neúplně vyvinutou, zatímco afunkce je ztráta funkce již vyvinuté. Druhá část názvu je přejata z řeckého označení činností, které jsou postiženy.⁴

Rozhodně nemůžeme počítat pomalejší osvojování dovedností jako je čtení, psaní a počítání u dětí, které ještě nejsou vývojově zralé. Taktéž u dětí, jejichž inteligence je již na hranici mentální retardace. Nemůžeme označovat jako specifickou poruchu učení výskyt jen některého projevu těchto poruch. Například, když jedinec zaměňuje krátké a dlouhé samohlásky.

Specifické poruchy učení mohou postihnout jak člověka s průměrnou, tak i nadprůměrnou inteligencí. Genetika může být jednou z příčin specifických poruch učení. Další mohou být například špatné prostředí či přístup učitelů ve škole nebo rodiny.

2.2. Mezinárodní klasifikace nemocí

Autoři skoro každé publikace, která se zabývá nějakým způsobem specifickými poruchami učení, uvádějí také pojem 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí. Ve své práci uvedu nejnovější aktualizaci této klasifikace, která se datuje k 1. 1. 2018. Data pochází z oficiálních stránek Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR. Specifické poruchy chování v této klasifikaci spadají do V. kapitoly Poruchy duševní a poruchy chování F 00 – F 99. Nás zajímá konkrétně oddíl F 80 - F 89 Poruchy psychického vývoje, ve kterém je pro nás důležitý oddíl označený F 81.

F 81 Specifické vývojové poruchy školních dovedností

F 81.0 Specifická porucha čtení

---

³ MATĚJČEK Z., *Sociální aspekty dyslexie.*, (2006), str. 7

⁴ ZELINKOVÁ O., *Poruchy učení: dysortografie, dysgrafie, dyslexie.*, (1994), str. 11-12

F 81.1 Specifická porucha psaní a výslovnosti

F 81.2 Specifická porucha počítání

F 81.3 Smíšená porucha školních dovedností

F 81.8 Jiná vývojová porucha školních dovedností

F 81.9 Vývojová porucha školních dovedností nespecifikované⁵

2.3. Příčiny specifických poruch učení

Příčin specifických poruch učení je více. Díky různým definicím specifických poruch učení vznikají také různorodé informace o jejich příčinách. Avšak většina autorů se shoduje na tom, že příčinou může být například lehká mozková dysfunkce. Tato příčina je popsána například v publikaci od Zelinkové. Tyto mozkové dysfunkce mohou postihnout jedince téměř průměrné až nadprůměrné. Takoví jedinci mají problémy s poruchami učení od lehké míry až po těžkou, která je doprovázena odchylkami funkce centrálního nervového systému.

Tyto odchylky se mohou projevovat různými kombinacemi oslabení ve vnímání, tvoření pojmů, řeči, paměti a v kontrole pozornosti, popudů nebo motoriky.⁶

Dalšími základními faktory, které způsobují specifické poruchy učení, je samozřejmě dědičnost, poruchy sensorických a motorických funkcí a jiné.

Ve své knize Speciální pedagogika v praxi: Komplexní péče o děti se SPUCH rozdělují autorky Šauerová, Špačková a Nechlebová hlavní příčiny specifických poruch takto:

- **Encefalopatická příčina** (bývá uvedena v 50 % případech). Jde o drobné poškození mozku získané v průběhu prenatálního vývoje, v období perinatálním (během porodu) a postnatálním (v průběhu dalšího vývoje).
- **Biologické příčiny.** Řada autorů poukazuje na rozdílnost v biologických faktorech každého jedince. Zdůrazňují zejména genetické rozdíly, strukturální rozdíly v mozku a rozdíly ve fungování mozku (Mertin, 1999).

---

⁵ Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. Česká republika: ÚZIS ČR, 2018 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>

⁶ ZELINKOVÁ O. *Poruchy učení: dysortografie, dysgrafie, dyslexie.*, (1994), str. 13

Součástí biologických příčin může být i uvažovaný gen odpovědný za dyslexii, bývá lokalizován na šestém nebo patnáctém chromozomu (Mertin, 1999). Plomin (1996) se domnívá, že přenos dyslexie může být zaviněn více geny, které působí současně.

- **Hereditární příčina.** V anamnézách u dětí se SPU nalézáme podobné potíže u dalších rodinných příslušníků. Někdy je nacházíme jen jako výčet obtíží, kterými například trpěl rodič, aniž by příslušnou diagnózu měl stanovenou (je nutné brát v potaz vývoj kvality diagnostiky a celkové změny přístupu k dětem se SPU). Často se také vyskytují obdobné projevy u sourozenců.
- **Kombinovaná příčina.** Obtíže dítěte vznikají na základě kombinace výše uvedených příčin. V anamnéze nacházíme specifické projevy u dalších rodinných příslušníků, a zároveň se jako rizikový faktor může ukazovat nešetrně provedený porod či problematický průběh těhotenství, silná žloutenka po porodu apod. Michalová (2004) uvádí, že množství dětí se SPU na tomto podkladě je v populaci kolem 15 %.
- U částí dětí nejsou jasné příčiny těchto obtíží, případně se jedná o potíže neurologického charakteru.⁷

3. CHARAKTERISTIKA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ

3.1. Dyslexie

3.1.1. Vymezení pojmu

Dyslexie je specifická porucha učení. Z behaviorálního hlediska ji lze stručně definovat jako neschopnost naučit se číst na požadované úrovni, přestože dítě má přijatelné rozumové schopnosti a nechybí mu ani potřebná výchovná a výuková péče a v ostatních předmětech tak velké problémy nemá.⁸

---

⁷ ŠAUEROVÁ M., ŠPAČKOVÁ K., NECHLEBOVÁ E., *Speciální pedagogika v praxi: [komplexní péče o děti se SPUCH]*., (2012) str. 22-23

⁸ MATĚJČEK Z., *Sociální aspekty dyslexie.*, (2006), str. 8

Dyslexie je zařazena do kategorie specifických poruch jazyka a řeči. Projevuje se nejen ztíženou schopností číst, ale i porozumět čtenému textu. Toto neporozumění textu jedinec řeší tak, že text musí přečíst vícekrát. Může zde také docházet k takzvanému dvojímu čtení. Znamená to, že si jedinec nejprve těžší slovo potichu vyhláskuje a poté ho teprve přečte nahlas. Při dyslexii dochází k záměně písmen a tím i horší orientací v textu. Dyslektik není schopen si zapamatovat text. Nemožnost zapamatování přečteného textu může být obtížná především při studiu například na vysoké škole, kde je třeba se učit přesné výrazy i definice. Porucha čtení také způsobuje horší vyhledávání slov a výrazů v textu. Člověk trpící touto specifickou poruchou učení si může domýšlet text, aby neztrácel rychlost čteného projevu, která mu chybí. Tak řeší tyto stresové situace, kdy musí číst nahlas, především žáci ve školách. Také zde může dojít k tomu, že jedinec čte pomalu či přímo slabikuje slova.

Dyslexie je nejznámější a zároveň nejčastější poruchou učení. Dyslexií trpí přibližně 3% českých dětí, nadpoloviční většina z nich potřebuje k překonání potíží ve čtení odbornou pomoc.⁹

Porucha čtení je nejznámější hlavně proto, že se o této poruše hovořilo nejdříve. Byla ze všech poruch nejvíce nápadná, jelikož ovlivňovala úspěšnost dítěte a jeho výsledky ve škole. Dítě, které je touto poruchou zasaženo, má horší známky především z Českého jazyka díky špatnému čtení. Nemusí se ale vždy jednat jen o český jazyk. Díky pomalému čtení může být dítě pomalejší v dalších předmětech, kde je potřeba číst delší texty. Dyslexie se projeví hned na pokraji školní docházky. V tomto období však nemusí být tolik nápadná. Proto je potřeba se dítěti v tomto období věnovat nejvíce a pozorovat jeho dovednosti ve čtení.

Dítě s poruchou čtení to nemá jednoduché i kvůli tomu, že je tato porucha také velmi často spojena s dalšími specifickými poruchami učení. Například s dysgrafií, dyskalkulií nebo dysortografií. Může dojít i k tomu, že se k dyslexii přidá porucha pozornosti jako je ADHD.

Dyslexie se může během života samozřejmě vyvíjet. Člověk, který byl jako dítě dyslektik, může mít rád čtení a tato porucha ho již nemusí v dospělosti tolik

---

⁹ MATĚJČEK Z., *Sociální aspekty dyslexie.*, (2006), str. 11

ovlivňovat, jelikož se může projevit zlepšení. Sama znám několik jedinců, kterým byla diagnostikována porucha čtení, a v dospělosti rádi čtou a ve svém čteném projevu pocítují značné zlepšení. Tato porucha může být díky tomu i příležitost k učení během celého života a k sebezdokonalování.

3.1.2. Příčina dyslexie

Dyslexie může být buď vrozená, nebo se jedná o nějakou vadu mozku. Nejčastější příčinou bývá právě dědičnost. Dyslexie však může být ovlivněna i jinými faktory. Těmi může například být vývoj plodu v těhotenství. Porucha nastává, když nejsou dostatečně vyvinuté některé z psychických funkcí při stavbě centrální nervové soustavy.

3.1.3. Dyslexie z pohledu inteligence

Dyslektickými potížemi mohou trpět i děti se sníženou inteligencí, přestože u nich se tyto potíže nemusí projevovat tak nápadně, obvykle mívají i jiné výukové problémy. Inteligence dyslektiků je rozložena podobně jako v běžné populaci, tvoří Gaussovu křivku.¹⁰

Dyslektici, kteří mají vyšší inteligenci, si najdou nějaký způsob, jak se s problémem čtení textu vypořádat. Mohou docílit toho, že se umí učit, aniž by text četli, což může být velká výhoda.

Setrváme-li u přístupu, který se snaží odhalit příčiny na základě rozboru čtení a psaní a na základě sledování průběhu a úspěšnosti reedukace, potom můžeme získané poznatky shrnout do následujícího schématu, který odpovídá členění dyslexií podle litevské autorky A Lalajevy (1983):

- Dyslexie fonemická vzniká jako následek nezvládnutého fonemického systému jazyka.
- Dyslexie optická se projevuje poruchami zrakové a zrakoprostorové analýzy, nediferencovaností představ o tvaru, poruchami zrakové paměti, prostorového vnímání a prostorové paměti.
- Dyslexie agramatická se projevuje nedostatečným osvojením gramatických forem, morfologických a syntaktických zobecnění.

---

¹⁰ MATĚJČEK Z., *Sociální aspekty dyslexie.*, (2006), str. 9

- Dyslexie sémická se projevuje nedostatečným chápáním smyslu čteného textu.¹¹

3.1.4. Dyslexie z pohledu dědičnosti

Porucha čtení může být samozřejmě podmíněna genetikou. Právě dědičnost může být jedním z faktorů při rozvíjení dyslexie. Dědičnost z pohledu genetiky je prokázána zhruba u 50 % dětí, které se narodí rodičům, kteří trpí dyslexií.

Švéd Hallgren prokázal vliv dědičnosti u 81% dyslektických dětí. Brněnští pracovníci zjistili hereditární etiologii u téměř 50% sledovaných dětí. (Více viz, Matějček 1974).¹²

Pro geneticky podmíněnou dyslexii bývá charakteristické celkové opoždění vývoje jazykových kompetencí, fonologické analýzy a diferenciacie či jejich dílčí nedostatky, ale i potíže v ortografickém rozlišování (Olson, 1994,2002; Graham et al., 1999; Silver a Hanig, 202; Stein, 2004).¹³

3.2. Dysgrafie

3.2.1. Vymezení pojmu

Dysgrafie je porucha psaní. Může být často zaměňována s pojmem dyslexie. Jde však o to, že u jedince s dysgrafií se tato porucha v psaném projevu projevuje po grafické stránce. Stejně jako dyslektik pomalu čte, tak dysgrafik pomalu píše. Dochází zde k tomu, že jeho písemný projev je nečitelný a písmo je velice neúhledné. Při poruše psaní dochází k těžšímu zapamatování písmen. Pro dysgrafika je obtížné napodobit tvary jednotlivých písmen. Nedokáže zcela přesně koordinovat pohyby očí, zapamatovat si, co viděl v knize a následně to aplikovat do psané podoby. Dysgrafie může být také velice náročná v tom, že jedinec vydá více energie na psaní znaků, než jiní, kteří touto poruchou netrpí.

---

¹¹ ZELINKOVÁ O. *Poruchy učení: dysortografie, dysgrafie, dyslexie.*, (1994), str. 16-17

¹² ZELINKOVÁ O. *Poruchy učení: dysortografie, dysgrafie, dyslexie.*, (1994), str. 19

¹³ MATĚJČEK Z., *Sociální aspekty dyslexie.*, (2006), str. 12

Dysgrafie označuje obtíže v grafické stránce psaní. Písmo není čitelné, úhledné a úprava je nevalná. Nejvíce jí trpí děti na základních školách. Později nepředstavuje významnou překážku ve studiu nebo v práci, protože psaní rukou nahradí počítač.¹⁴

Písenný projev je zasažen po všech stránkách. Ať už jde o tempo psaní, záměnu podobných písmen či kvalitu psaných znaků. Dysgrafici nerozlišují velká a malá písmena. Písmena jsou často různě velká a text vypadá velice neúhledně a postrádá tak ucelený vzhled a úpravu. Proto může být problém pro děti s dysgrafií i v jiných předmětech. Díky tomu, že mají problém napodobit písmena a znaky, může tento problém ovlivnit výuku například při rýsování. Může se ale jednat i o další problémy v jiných předmětech, kde se kreslí, rýsuje nebo kde se dělají různé náčrtky.

Dysgrafie se velmi často objevuje společně s dyslexií – poruchou čtení. Porucha psaní se v tomto případě dá objevit, až když se zjistí problémy, které má jedinec se čtením. Je totiž třeba, aby dítě již umělo číst a znalo písmena. Teprve potom se projeví typické znaky, které postihují dysgrafii. Další důvod, proč se dysgrafie objevuje později, je to, že čtení má spíše hlasitý projev a tím pádem je problém jasně daný. Kdežto při poruše psaní je projev tichý a jedinec si tempo psaní upraví podle sebe. Když má tento jedinec problém s napodobováním písmen, tak si tempo nastavuje často na velice pomalé. Toto tempo se ale při samostatném plnění úkolů, kdy mu není věnována taková pozornost, nemusí hned zpozorovat.

Dysgrafie se také velmi často objevuje společně s další specifickou poruchou a tou je dysortografie.

3.2.2. Příčina dysgrafie

Příčiny dysgrafie můžou být velice individuální. Nejčastější příčinou jsou problémy s motorikou a zrakové vnímání. Porucha vizuálního vnímání způsobuje to, že jedinec má problém s rozpoznáním tvarů a následným přenesením do psané podoby.

---

¹⁴ ZELINKOVÁ O., *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení.*, (2013), str. 26

3.3. Dysortografie

3.3.1. Vymezení pojmu

Dysortografie je porucha postihující pravopis. Nezahrnuje však celou gramatiku, vztahuje se převážně na tzv. specifické dysortografické jevy, kterými jsou rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, rozlišování slabiky dy-di, ty-ti, ny-ni, rozlišování sykavek, přidávání a vynechávání písmen popř. slabik, nezvládnutí hranice slov v písmu.¹⁵

Porucha pravopisu způsobuje, že žáci dělají chyby, které jsou nepochopitelné již od těch nejnižších ročníků. Nejde však o problém v celé gramatice. Jde pouze o tzv. specifické dysortografické jevy. Jak je již výše zmíněné, tak dysortografik zaměňuje slabiky, vynechává nebo naopak přidává písmena. Další projevy dysortografie jsou například zapomínání čárek a háčků a nerozlišování slov. Tím se myslí například to, že předložky píše dohromady se slovy. Člověk trpící touto poruchou má problém s aplikací gramatických pravidel. Neznamená to však, že tyto pravidla neovládá, pouze je nedokáže správně použít. Může zde nastat problém i s tím, že si nedokáže vybavit přesná slova, která by vystihovala, co chce přesně popsat. Tato porucha nese odpovědnost i za to, že člověk nedokáže správně poskládat slova ve větě. Jde především o špatný slovosled, opakující se slova, vynechávání slov a nevhodně volené výrazy. Text tak může působit velice kostrbatě. Může se zdát, že ho napsal cizinec, jelikož je psaný text často jazykově chudý. Dysortografik má bohužel problém nejen v době školní docházky, ale i ve svém dospělém životě, kde mu může tato porucha překážet v jeho zaměstnání. Porucha pravopisu totiž způsobuje nejen výše zmíněné problémy, ale i potíže při psaní delších textů. Tyto písemné projevy totiž ztrácí souvislost a může zde docházet k odbíhání od daného tématu.

Dysortografii můžeme rozdělit do tří skupin. Auditivní, vizuální a motorickou. Auditivní dysortografie je problém při sluchovém vnímání. Konkrétně jde o to, že dysortografik chápe smysl slova, ale nedokáže ho již zachytit v psané podobě. Má problém se správným zachycením pořadí písmen ve slově. Vizuální dysortografie souvisí s vizuální pamětí. Jedinec má těžkosti při spojení sluchové percepce a výsledného tvaru písmene. Dysortografikovi přijdou tyto chyby přirozené a není

---

¹⁵ ZELINKOVÁ O. *Poruchy učení: dysortografie, dysgrafie, dyslexie.*, (1994), str. 80

schopen je identifikovat. I při následném upozornění na chyby a opětovnou kontrolu není schopen nalézt nesprávnosti v textu a opravit je. Motorická dysortografie se zabývá problémem s jemnou motorikou. Dysortografik v tomto případě píše velice pomalu a proces psaní je pro něj velice složitý a namáhavý. Psaní jednotlivých písmen ho zaměstnává natolik, že není schopný soustředit se na gramatiku.

Dysortografie se často vyskytuje společně s dyslexií a dysgrafií.

3.3.2. Příčina dysortografie

Zatím nikdo nezná všechny příčiny, které způsobují dysortografii. Avšak z rozboru psaní, praxe a z doposud učiněných výzkumů je patrné, že se tato porucha pravopisu objevuje u lidí, kteří trpí větší či menší mírou nějakou poruchou zraku či sluchu. Může však jít i o poruchu řeči, chybný vývoj grafomotoriky či vnímání rytmu.

3.4. Dyskalkulie

3.4.1. Vymezení pojmu

Dyskalkulie je porucha matematických schopností. Projevuje se především obtížemi při využívání matematických schopností i při jejich získávání a naprostou absencí představivosti v matematice.

Projevuje se mimo jiné obtížemi v orientaci na číselné ose, záměnami číslic (např. 6-9), záměnami čísel (např. 2008-2800), neschopností provádět matematické operace (sečítání, odečítání, násobení, dělení), poruchami v prostorové a pravolevé orientaci.¹⁶

Dyskalkulie může být mnohem závažnější a představuje větší problém než je například dyslexie. Problém může být každé vícemístné číslo, protože zde dochází k tomu, že dyskalkulik nedokáže rozeznat desítky, stovky i tisíce. Číslice pak zapisuje v opačném pořadí a dochází tak k zaměňování číslic např. 54 za 45 nebo 2002 za 2020. Nejedná se však jen o zaměňování číslic, ale také o zaměňování celých matematických operací. Dyskalkulik často vůbec neví, jestli má čísla sečíst, odečíst nebo třeba násobit. Jedinec, který trpí touto poruchou, často nedokáže vyjmenovat ani číselnou řadu. Při poruše matematických schopností jsou hlavní

---

¹⁶ ZELINKOVÁ O. *Poruchy učení: dysortografie, dysgrafie, dyslexie.*, (1994), str. 11

příčinou chyb nedostatečně vyvinuté matematické představy. Díky všem těmto jevům není pro dyskalkuliky řešením ani kalkulačka, která by mohla překonat tyto obtíže. Dyskalkulie postihuje jak oblast matematiky, tak i jiné předměty, které využívají práci s čísly či různé vzorce jako je například chemie, fyzika nebo zeměpis. U zeměpisu se jedná o práci se zápisem souřadnic. Díky obtížím s prostorovou představivostí může být velkým problémem také deskriptivní geometrie. Ta může být pro studenta bohužel často až nezvladatelná.

Dyskalkulii můžeme rozdělit na několik druhů, podle toho jak náročná je úroveň matematických schopností.

První druh je proktognostická dyskalkulie. U toho typu je problém s kreslením symbolů v matematice. Takový člověk má problém nakreslit např. znaménko plus či mínus. Verbální dyskalkulie je druhý typ. Při ní se vyskytuje problém s využíváním matematické terminologie. Třetím druhem je dyskalkulie lexikální. U této poruchy je problém se čtením matematických znaků a jejich vzájemnou kombinací. Další, tedy čtvrtý typ dyskalkulie je grafická. Ta znamená problém se psaním matematických symbolů. Pátý druh se nazývá dyskalkulie operační. Jak už z názvu vyplývá, tato porucha znamená problém při matematických úkonech. Jedinec má problém například se zlomky, kdy se mu plete čitatel a jmenovatel. Šestým a také posledním typem poruchy matematických schopností je ideognostická dyskalkulie. Takový jedinec má problém při chápání celých matematických pojmů a jejich vztahů mezi sebou.

3.4.2. Příčina dyskalkulie

Příčinou může být narušení části mozku buď opět geneticky, nebo při porodu.

3.5. Dysmúzie

3.5.1. Vymezení pojmu

Dysmúzie je porucha hudebnosti. Jedinec není schopen rozpoznat tóny, melodie či naopak nedokáže vhodně provádět melodie, tóny a písně. Člověk postižený touto poruchou může mít při hře na hudební nástroj často špatný prstoklad a není schopný číst např. notový zápis.

Dysmúzie je zřídka diagnostikovaná porucha při osvojování hudebních dovedností (čtení not, zpěv, rytmus). Obtíže musí být i přes intenzivní cvičení skutečně závažné, např. absolvent konzervatoře nezvládá rychlé čtení not, ale má velmi dobrou hudební paměť, a proto si pamatuje skladbu po prvním poslechu. Tento případ je označován jako notová dyslexie (Swierkoszová, 2006). V hudebních schopnostech jsou obtíže při rozlišování výšky tónů (který ze dvou tónů je vyšší), reprodukci rytmu (tytéž obtíže mohou doprovázet dysortografii). Častým projevem bývá omezená hudební paměť – paměť obecně je jedním z diskutovaných procesů v souvislosti se všemi poruchami učení. Dítě i dospělý nepoznávají písně podle melodie.¹⁷

3.6. Dyspraxie

3.6.1. Vymezení pojmu

Dyspraxie je porucha obratnosti. Dyspraktik má problémy s vykonáváním složitějších činností. Tato porucha se může projevovat při všedních činnostech jako je např. zavazování tkaničky na botě nebo při držení příboru. Může se projevit i ve vyučování například při tělesné výchově, kdy jedinec není schopen chytit míč nebo ho hodit nebo při kreslení. Žák s dyspraxií má své výrobky, které vyrobí například při pracovních činnostech velmi často upatlané např. od lepidla a nevhledné. Dyspraktici můžou působit neupraveně a často bývají velmi pomalí i při každodenních činnostech.

Dyspraxie postihuje osvojování pohybových dovedností a koordinaci pohybů. Projevuje se od předškolního věku výraznou neobratností v oblékání, při jídle, při jízdě na koloběžce, na kole, při házení a chytání míče. Obtíže pokračují na základní škole při tělesné výchově, kreslení a pracovním vyučování. Dospělý je neobratný při pohybových aktivitách (sport, tanec), sebeobsluze (vázání kravaty, vaření), provádění domácích prací. Na pracovišti mohou být obtíže při obsluze techniky, úklidu pracovního místa (rozlitá káva, rozdrobená potrava).¹⁸

---

¹⁷ ZELINKOVÁ O., *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení.*, (2013), str. 26-27

¹⁸ ZELINKOVÁ O., *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení.*, (2013), str. 26

3.7. Dyspinxie

3.7.1. Vymezení pojmu

Dyspinxie je porucha kreslení. Jedinec, který trpí touto poruchou, má problém s nemotorností, když se snaží kreslit tužkou. Tužku špatně drží a není schopen přenést na papír obraz ve zploštěné podobě. Obrázky jsou často nevzhledné a kresba má v tomto případě nízkou úroveň. Dá se říct, že je to často jen shluk čar a různých tvarů, které neutváří žádný celek, protože jedinec zkrátka celek není schopen přenést na list. Při této poruše se může vyskytnout neobratnost při držení tužky. Jedinec může tužku svírat křečovitě a tím vzniká rytí tužkou do papíru.

Dyspinxie je zřídka diagnostikovaná. Je otázkou, nakolik souvisí s obtížemi v grafomotorice a blíží se k dysgrafii či dyspraxii. Obtíže mohou být v prostorovém vnímání.¹⁹

Když už dojde k diagnostice dyspinxie, tak se většinou nevyskytuje sama, ale ve spojitosti s jinými poruchami. Jedinec, který trpí touto poruchou, nemůže být dobrým malířem, pokud neumí psát. U poruchy kreslení často bývá hlavním příznakem lehká mozková dysfunkce. Při zjišťování, zda se jedná o dyspinxii, se převážně používají testy, při kterých se kreslí. Tato porucha postihuje jak oblast motorickou, to je neobratnost, tak i vizuální oblast, což znamená neschopnost napodobit předlohu.

4. SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ SPOLU S NADÁNÍM

Pro definici nadání dítěte stěží nalezneme jednoznačné vysvětlení. Nadání se nejčastěji vztahuje ke schopnostem, které jsou danou podmínkou k podání určitého výjimečného výkonu. Fořtíková (2009) ve své knize popisuje několik podmínek, které jsou společné pro nadané jedince:

1. Výjimečnost (Nadaný člověk musí být v něčem výjimečně dobrý.)

---

¹⁹ ZELINKOVÁ O., *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení.*, (2013), str. 27

2. Vzácnost (Musí vlastnit vysokou úroveň nějakého atributu, který je mezi jeho vrstevníky neobvyklý.)

3. Produktivita (Významná vlastnost musí – potenciálně – vést k produktivitě.)

4. Prokazatelnost (Vlastnost musí být průkazná skrze jeden či více validních testů.)

5. Hodnota (Výjimečný výkon musí být v takové oblasti, která je zároveň společensky oceňována.)²⁰

Analytické nadání vymezuje jako porozumění problematice. Jde například o běžné inteligenční testy, které se zabývají logickým uvažováním.

Syntetické nadání se projevuje ve tvořivých schopnostech, kde je zapotřebí nahlédnout do problému a vyřešit úkoly intuitivně. Poslední druh nadání je nadání praktické. Jedinci aplikují tvořivé nebo analytické schopnosti v každodenním životě.

Nadaného žáka chápeme jako takového žáka, který má schopnost těžit ze svých předností a kompenzovat své nedostatky.²¹

U nadaných dětí se velmi často objevuje vlastní způsob učení, který je doprovázen tvořivostí v řešení, nadšením pro výkon, což souvisí s vnitřní motivací nadaného žáka.

U nadaných žáků lze současně vedle mimořádných výkonů pozorovat i mnoho problémů spojených s osobnostním vývojem. Například problém může být v tom, že inteligentní děti se nemusejí oproti svým vrstevníkům tolik učit, ale po přechodu na střední školu jim mohou chybět některé studijní návyky. Stejně jako u žáků se specifickými poruchami učení může u nadaných žáků docházet k pocitům odlišnosti od svých spolužáků. Tento pocit zde vzniká především z důvodu pokročilých znalostí a zájmů, žák je postupně odcizen od svých vrstevníků a to může mít samozřejmě velký vliv na vlastní sebehodnocení. Dalším problémem nadaných žáků může být riziko emočního konfliktu v rodině, který také negativně ovlivní školní výkon a úspěšnost. Setkala jsem se i s pojmem dvojí výjimečnost. Zde se jedná o takového jedince, který trpí nějakou poruchou učení a zároveň se u něj objevuje nadání. Takovíto žáci disponují schopností myslet tak, jak je typické pro velmi

---

²⁰ FOŘTÍKOVÁ J. *Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase.*, (2009), str. 8

²¹ FOŘTÍKOVÁ J. *Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase.*, (2009), str. 6

nadané jedince, ale současně podají ve škole takový výkon, který jejich intelektovým schopnostem neodpovídá. Výkon žáka je zde zkreslen specifickou poruchou učení, která ho může ohrozit nejen narušením sebedůvěry, ale i tím, že proti spolužákům má malou šanci k uplatnění svého talentu.

Případné nebezpečí může vzniknout u jedinců s dvojitou výjimečností. Specifická porucha učení se nejčastěji začíná projevovat už v mladším věku dítěte, avšak dítě s vyšším IQ se většinou rychle naučí svou poruchu skrývat a kompenzovat ji. Proto přítomnost poruchy je zjištěna později, než je běžné. Pozdější odhalení vede k tomu, že náprava je obtížnější.

Chybné hodnocení žáků s dvojitou výjimečností negativně ovlivňuje následný vývoj dítěte.

Velmi obtížné je, aby učitel uspokojil vzdělávací potřeby všech žáků ve třídě, zejména nadaného žáka se specifickou poruchou učení.

5. NÁPRAVA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ

5.1. Individuální vzdělávací plán

Dítě s diagnostikovanou specifickou poruchou učení má nárok na individuální péči. Vždy záleží na závažnosti poruchy. Žák může setrvávat v běžné třídě, kde mu může být poskytnuta odpovídající péče nebo je přeřazený do specializované třídy, kde se vyskytují další děti se specifickými poruchami učení.

Individuální vzdělávací plán je základním dokumentem pro integrovaného žáka. Tento plán je vždy závazný dokument pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb pro tyto jedince. Je v něm stanoveno, jaká porucha je u žáka diagnostikována. Dále jaké opatření bude provedeno ze strany školy a ze strany rodiny.

Individuální vzdělávací plán si zpracovává škola pro žáka sama. Tento plán se vypracovává od druhého stupně podpůrných opatření. Vypracovává se na základě doporučení školského poradenského zařízení a na žádost zákonného zástupce nebo již zletilého žáka. Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu. Obsahuje mimo jiné údaje o skladbě druhů a stupňů podpůrných opatření poskytovaných v kombinaci s tímto plánem. Školské poradenské zařízení

vyhodnocuje společně se školou, zda je naplňován individuální vzdělávací plán. Toto vyhodnocení probíhá minimálně jednou ročně.

Vznik plánu má na starosti zpravidla třídní učitel společně s vedením školy, žák se svým zákonným zástupcem a školské poradenské pracoviště. V případě potřeby bývá ve škole k dispozici školní psycholog, výchovný poradce a školní speciální pedagog, kteří mohou být nápomocni při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu.

Nejčastěji je Individuální vzdělávací plán vypracován pro předměty, kde je problém nejvýraznější. Bývá to většinou český jazyk, cizí jazyk, matematika, fyzika a jiné.

Individuální vzdělávací plán je přínosem především v těchto oblastech:

1. Umožňuje, že žák práci zvládá podle svého individuálního tempa a není v tomto případě brán ohled na učební osnovy. Díky tomu nedochází ke stresujícímu porovnávání se spolužáky daného žáka.
2. Učitel pracuje na takové úrovni, které žák dosahuje. Žák se tak nemusí obávat nesplnění požadavků v běžných učebních osnovách. Dobře zde funguje i zpětná vazba v podobě nových údajů získaných při výuce. Tato zpětná vazba může vést i k určitým úpravám programu.
3. Do tvorby individuálního vzdělávacího programu se mohou zapojovat i rodiče. Je to doporučeno i kvůli tomu, že tak poznají stávající situaci svého dítěte.

5.2. Reedukace

Význam slova reedukace je převýchova. Pojmenováváme tak postupy a metody práce, které jsou zaměřené na rozvoj porušených funkcí.

Proces reedukace specifických poruch učení lze charakterizovat jako dlouhodobý diagnosticko-terapeutický, jehož cílem je odstranění nebo zmírnění obtíží dítěte a zlepšení celkového stavu psychiky dítěte.²²

Žáci se specifickými poruchami učení již mají velký výběr možností využití nejrůznějších pomůcek ke kompenzaci své poruchy. Využít se dají diktafony, skenery, kalkulátory, kopírky k zaznamenávání nebo prezentaci učiva. Velmi

---

²² BARTOŇOVÁ M., ŠPAČKOVÁ K., NECHLEBOVÁ E., *Kapitoly ze specifických poruch učení II.*, (2005.) str. 7

populární v dnešní době jsou i výukové softwary pro výklad učiva a ověřování znalostí, které se dají lehce sehnat i na internetu. Pro žáky se specifickými poruchami učení existuje mnoho výukových materiálů, které se využívají k reedukaci nebo také k prevenci formou didaktických her k procvičování. Důležitým předpokladem kladného výsledku reedukace je úspěšný začátek. Dítě si často nevěří, proto je nezbytné, aby jeho první zdary motivovaly k dalšímu zlepšení.

Při reedukaci specifických poruch učení je třeba dbát na doporučení, které je potřeba respektovat. Jedinec, který trpí nějakou specifickou poruchou učení, může mít za sebou nějaký nepříjemný zážitek z předcházejícího učení. Například čtení nahlas před celou třídou může být pro žáka velice stresujícím zážitkem. Působení při reedukaci by mělo být na jedince hlavně v oblasti, ve které selhává.

Reedukace by se neměla provádět jen v té oblasti, kde se projevuje porucha nejvíce. Například reedukace v dyslexii neznámá, že jedinec bude stále dokola číst. Na základě reedukace se určí diagnóza, podle které se určuje nejvhodnější způsob, jak se bude s jedincem postiženým specifickou poruchou učení pracovat. Tato diagnóza se může v průběhu nápravy více upřesňovat. To může být například v případě, kdy se zvolená metoda práce zdá být neúčinná a tak je třeba ji poupravit.

Během převýchovy by měly být prováděny i rozhovory s jedincem. Ty by měly být prováděny jak v předmětech, ve kterých se porucha objevuje, tak i v jiných. Díky tomu si takto postižený uvědomí své nedostatky a hlavně klady, díky čemuž se mu může zvýšit sebevědomí v jeho slabínách.

Při reedukaci je třeba držet se určitých zásad. Například zachovat individuální přístup, sestavit si reedukační plán, podle kterého se budu řídit. Před reedukací je nutné si zjistit dosavadní úroveň jedince. Samozřejmě je nutná úvodní i průběžná motivace, kterou musíme vhodně zvolit. Dále je třeba, aby jedinec, u kterého je reedukace právě prováděna, doma pravidelně procvičoval, ale nesmíme ho naopak příliš přetěžovat. Při reedukaci je nutné oceňovat snahu a orientovat se na kladné stránky jedince. A samozřejmě po reedukaci je potřeba být stále v kontaktu jak se žákem, tak s rodiči.

Zelinková ve své knize *Poruchy učení* (2003) shrnuje zásady správné reedukace následujících bodů:

- reedukace vzniká ze správného rozboru příčin a z diagnostiky odborného pracoviště,
- při reedukaci dochází k návaznosti na dosavadní úroveň dítěte bez ohledu na jeho věk a učební osnovy,
- je důležitá soustavná motivace,
- reedukace je zaměřena individuálně na jedince,
- je důležité vycházet z pozitivních chvil, které nastaly ve vývoji jedince
- musí zde samozřejmě docházet k nějakému reálnému hodnocení výsledků reedukace a k sebehodnocení
- reedukace není zaměřena jen na určitý problém, který je třeba řešit, ale zaměřuje se na jedince celkově i v jeho oblastech, které mu nečiní problémy.

Cílem reedukace je odstranění obtíží jedince v té největší možné míře. Pro žáka je důležité, aby se se svou poruchou učení co nejlépe vypořádal a naučil se s ní pracovat. Je žádoucí, aby specifická porucha učení, kterou jedinec trpí, nebránila při studiu a následně i v práci. Klade se zde zkrátka velký důraz na to, aby specifické poruchy učení nezpůsobovaly problém tak velký, že by byl příčinou při neúspěšném pracovním i osobním životě.

Opět bych uvedla Zelinkovou (2003) která shrnuje cíle ve své knize do pár bodů:

- je třeba rozvíjet ty funkce, které podmiňují poruchu, při tom vycházíme z úrovně, na které se jedinec nachází,
- cílem je vytvořit tři základní dovednosti a to je číst, psát a počítat, je třeba při reedukaci v těchto krocích postupovat pomalu a takovým tempem, aby žák vše zvládal bez obtíží,
- další cíl je naučit jedince žít se svou poruchou, aby uměl řešit stresové situace, do kterých se dostává,
- posledním bodem výčtu cílů je soustředění na zdravé sebevědomí postiženého a jeho sebehodnocení, které vedou ke správnému psychickému vývoji.

Dále je třeba při reedukaci dbát na to, aby se předešlo chybám při reedukaci. Bohužel asi nejhorší chyba při reedukaci může nastat například, když rodiče svému dítěti

nadávají či vyhrožují, pokud nedojde ke zlepšení. Nebo mohou vyzdvihovat úspěchy kamaráda svého dítěte. Je zkrátka třeba při nápravě často chválit.

Pro vytvoření nějakého souhrnného výčtu chyb se opět obracím na Zelinkovou (2003), která tyto chyby při reedukaci rozděluje do následujících položek:

- jak jsem již výše psala, tak je třeba se vyhnout jakémukoliv hubování, vyhrožování a srovnávání se starším sourozencem nebo kamarádem,
- dále je třeba při reedukaci dát pozor, aby se neopakovaly diktáty stále dokola a nestala se z toho každodenní činnost například při převýchově dyslexie,
- při reedukaci je určitě třeba vyhnout se čtení textů, které jsou pro jedince náročné,
- je důležité dopřávat žákovi hodně chvály
- další chybou může být například opakované podivování se při opakující se chybě
- poslední z položek častých chyb, kterých se můžeme dopustit při reedukaci, je nerespektování specifické poruchy a s ní spojených potíží, kterými trpí jedinec.

Dále uvádím příklady reedukací specifických poruch učení, pozornost věnuji především reedukaci tří nejčastějších, tj. dyslexie, dysgrafie a dysortografie.

5.2.1. Reedukace dyslexie

U převýchovy dyslexie se vychází z analyticko-syntetické metody vyučování čtení. Reedukace u poruchy čtení zdokonaluje, rozvíjí a zlepšuje percepčně-motorické funkce. To jsou funkce smyslově-pohybové.

Reedukace je uskutečňována ve dvou základních oblastech. První oblast se soustředí na dekódování textu. To je například vizuální vnímání tvarů písmen, spojování tvarů s odpovídajícím zvukem, prostorové uspořádávání tvarů, umístění písmene v prostoru nebo spojování zvuků ve správném pořadí tzv. hlásková syntéza. Druhá oblast se soustřeďuje již na porozumění danému čtenému textu.

Při reedukaci dyslexie můžeme použít pomůcky, jako jsou např. okénka na čtení nebo čtení se záložkou, kterou si jedinec zakrývá čtený text. Čtenářské tabulky, karty

s písmeny, kostky s písmeny, míč polepený písmeny. Dále to můžou být různé doplňovačky, křížovky a skrývačky. Využívají se také různé metody jako je metoda vyhledávání chyb, přerušované čtení nebo čtení v duetu, kdy se jedná o to, že jedinec čte dané text ještě s nějakou další osobou. Tím získá představu a návyk o správném čtení textu a jeho tempu.

5.2.2. Reedukace dysgrafie

Při reedukaci dysgrafie je třeba jedinci pomoci, proto se rozhodně nesmí jedinec snažit sám jen opisovat cvičení a přepisovat sešity. Je zapotřebí rozvíjet především jemnou a hrubou motoriku. Je samozřejmě nutné dbát na to, aby jedinec při převýchově správně držel psací potřeby (držení 3 prsty – ukazováček, palec, prostředníček). Jako další věc se často provádí procvičování tvarů, barev a je třeba rozvíjet i prostorovou orientaci.

5.2.3. Reedukace dysortografie

Převýchova dysortografie je dlouhodobý proces. Na začátku tohoto procesu by měla být podrobná speciálně pedagogická diagnostika, aby se odhalily příčiny poruchy pravopisu. Při reedukaci dysortografie se individuálně zaměřuje na nedostatečně rozvinuté funkce, které jsou často příčinou poruchy. Dále se dbá na odstranění specifických chyb.

5.2.4. Reedukace dyskalkulie

Při reedukaci dyskalkulie je vhodné používat například obrázkovou násobilku, kalendář atd. Je třeba také procvičovat prostorovou orientaci.

5.2.5. Reedukace dysmúzie

Reedukace dysmúzie spočívá v tom, že jedinec provádí například dechová cvičení, rozpoznává výšku a barvu tónu a ty spojuje s psaným záznamem.

5.2.6. Reedukace dyspraxie

Při reedukaci dyspraxie je nejlepší jedinci nedávat za úkol složité pohyby, které by mu dělaly obtíže. Při psaní je například vhodné zvolit takové prostředky, které žákovi ulehčí práci a nebude mít problém s jejich držetím.

5.2.7. Reedukace dyspinxie

Při reedukaci poruchy kreslení je třeba zaměřit se na motoriku rukou. Především na jemnou motoriku. Dále je třeba zkoordinovat pohyb a zrak.

6. ŠKOLNÍ VÝKON OVLIVNĚNÝ SPECIFICKÝMI PORUCHAMI UČENÍ

Specifické poruchy učení jsou významným faktorem, který ovlivňuje školní úspěšnost dítěte. U žáků se specifickými poruchami učení může docházet k nízkým výkonům, často se jedná o různé nedostatky v psaní a pomalejší tempo.

Specifická porucha učení může zásadně změnit postoj k psaní a čtení. Později může docházet i k odmítání nových informací. Proto je potřeba kladného důrazu na rozvoj pozitivních vztahů k učivu, při výuce má být podporována aktivita žáka, aby se rozvíjely individuální možnosti, cíle a tvořivost. Hlavním cílem je, aby žák i přes svou poruchu učení mohl projevit své dovednosti a nepřinášel si jen negativní zkušenosti. Proto za tímto účelem vznikl základní dokument, Individuální vzdělávací plán.

Školní výkon může být ve větší míře ovlivněn i tím, co rodiče od dítěte očekávají. Od raného věku je dítě soustředěno na to, aby plnilo rodičovské požadavky, protože samo není schopno zhodnotit všechny své schopnosti. Předpokládá se, že děti, které pocházejí z rodin očekávajících vyšší výkon, jsou do školy lépe připraveny.

Naopak, děti, které vidí nespokojenost rodičů nebo negativní reakce spolužáků, mohou mít horší výkony. Z toho vyplývá, že u dětí silně pociťujících své nedostatky jejich sebedůvěra klesá a následně se objevují i různé obranné reakce. Pokud od dětí nikdo nic neočekává, věří, že nejsou schopné lepšího výkonu, těžko si dítě v budoucnosti uchová sebedůvěru.

7. SEBEHODNOCENÍ

Sebehodnocení má vliv na to, jak dítě zvládá potíže, které plynou z jeho specifické poruchy učení. To pro něj představuje určitou zátěž, která snižuje jeho sebevědomí, sebeúctu a mění tak sebehodnocení. Dalším faktorem je přístup učitelů a rodičů, zda

se chovají ohleduplně a s porozuměním. Často tomu však není a dítě může úplně rezignovat anebo ztratí víru ve zlepšení.

Velmi důležité je učitelovo citlivé hodnocení, které není ironické ani nikterak útočné, protože se většinou odehrává před celou třídou a může mít vliv i na hodnocení spolužáků k danému dítěti. Žák si může, na základě hodnocení učitele, utvářet mínění o sobě a při velmi negativním hodnocení může dojít k sebepodceňování, ke kterému učitel nevědomky velmi přispíval.

Dle Kratochvílové (2013) je žákovo sebehodnocení nezbytné k tomu, aby mohl porovnat svůj výkon vzhledem ke stanovenému cíli. Žák se tak naučí zodpovědnosti za svoje výsledky.

Sebehodnocení si nachází své místo ve výchovně vzdělávacím procesu, učitel se stává partnerem ve vzdělávání a žák aktivním subjektem.

Velký vliv na dítě z pohledu sebehodnocení má také rodina, která dítěti vštěpuje vzor chování. Důležitá je jak role otce, který u dítěte spatřuje rozhled, moudrost a manuální zručnost, tak role matky, která je založena na pocitu bezpečí, jistoty a něhy.

PRAKTICKÁ ČÁST

8. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ – SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ V POVĚDOMÍ VEŘEJNOSTI

Ve svém výzkumném šetření jsem se snažila přispět ke zjištění, jak jsou dnes specifické poruchy učení známy široké veřejnosti. Zajímalo mě hlavně, jaké má veřejnost povědomí o těchto poruchách, jakým způsobem se respondenti dostali k informacím, případně do jaké míry je snaha o poznání a ovlivnění této problematiky ovlivněna věkem.

8.1. Zkoumaný vzorek

Při výběru respondentů jsem se snažila získat co nejširší vzorek tak, aby mezi dotázanými byli vždy alespoň tři stejného pohlaví z dané věkové skupiny.

Respondenty jsem vybírala ze svého okolí, rodiny i vzdálených známých. Prakticky všichni dotázaní byli z Královéhradeckého kraje, pouze 4 dotazníky byly vyplněny respondenty z jiné oblasti, ukázalo se však, že úroveň povědomí je v těchto dvou oblastech prakticky stejná. Je možné, že by se projevíly větší rozdíly při širším zkoumání v rámci republiky, na takový výzkum však bohužel nemám prostředky.

Dotazník (příloha č. 1) anonymně vyplnilo v průběhu výzkumu 45 dotázaných. Samotný dotazník má 16 otázek.

Vlastní průzkum jsem prováděla v období od listopadu 2017 do konce ledna 2018.

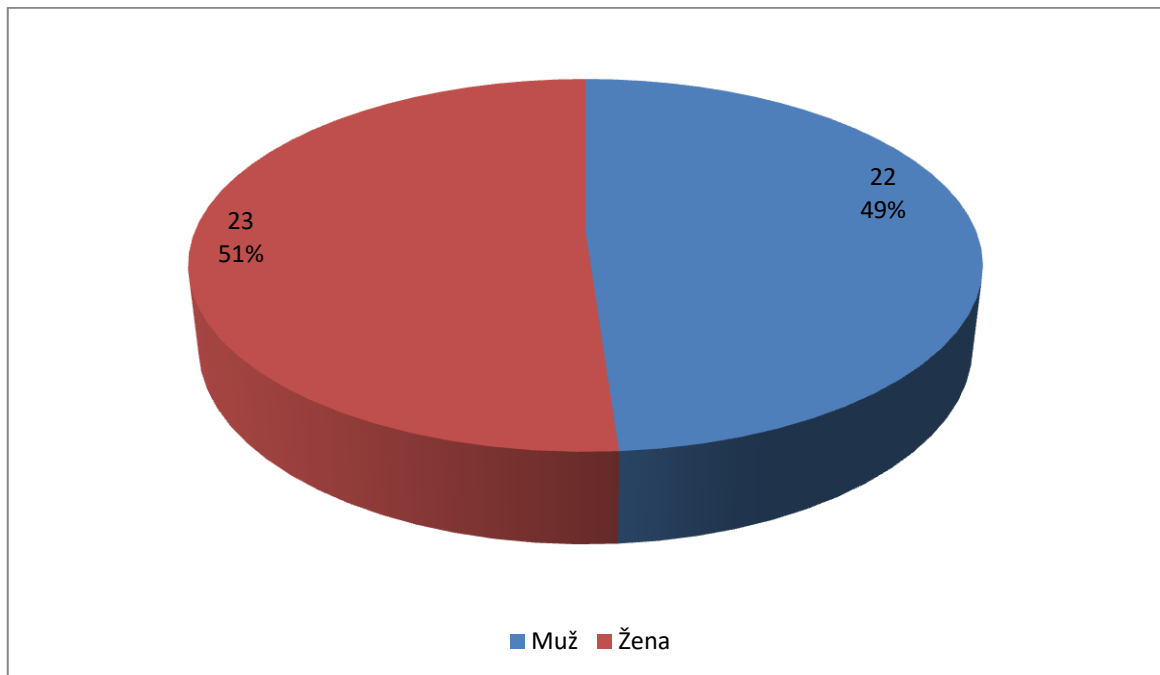
8.2. Postup při zpracování dat

Se sběrem dat jsem začala co nejdříve, prakticky ve chvíli, kdy jsem si udělala jasno v prioritě a konečném znění otázek dotazníku. Dotazníky, které jsem předávala respondentům osobně, vyplňovali dotázaní na počkání v mé přítomnosti. Chtěla jsem jim být nápomocná v případě jakýchkoliv nejasností při vyplňování. Zároveň jsem si tak zajistila 100% návratnost dotazníků.

S každým dotázaným jsem měla krátký pohovor, ve kterém jsem mu vysvětlila účel dotazníku, způsob odpovídání, případně jsem odpověděla na jejich dotazy.

8.3. Výsledky průzkumného šetření

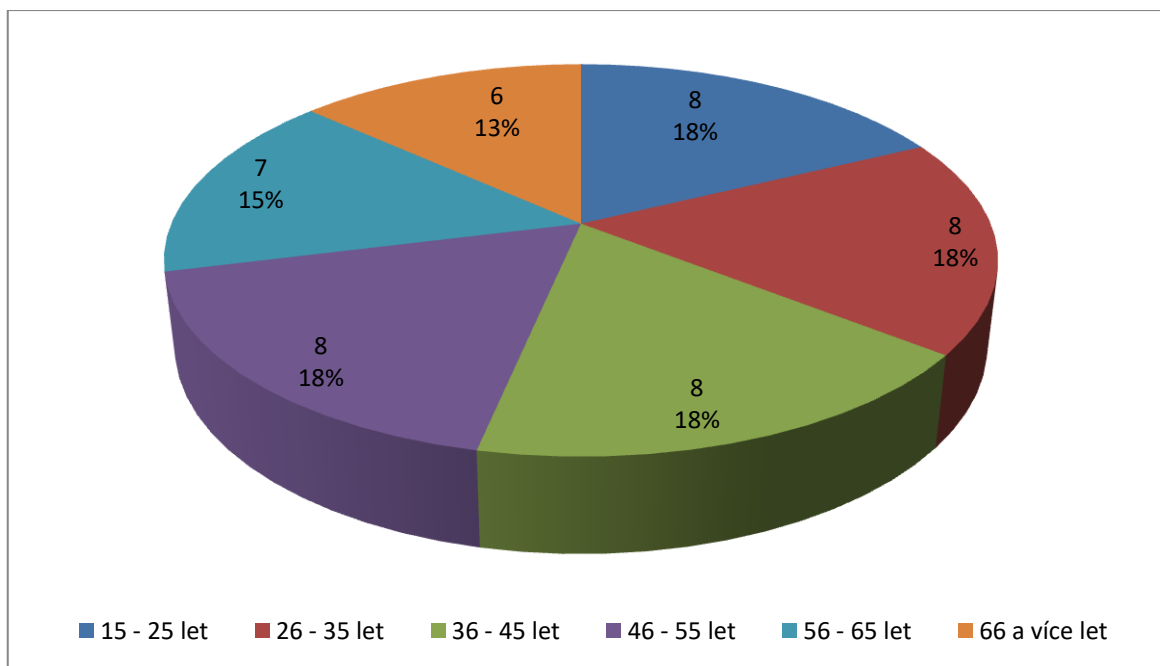
Otázka č. 1: Jakého jste pohlaví?

Graf č. 1 Pohlaví respondentů

Výsledky pouze zobrazují skutečnost, že při výzkumu bylo záměrně osloveno přibližně stejné množství mužů i žen v různých věkových kategoriích.

Otázka č. 2: Do jaké věkové kategorie spadáte?

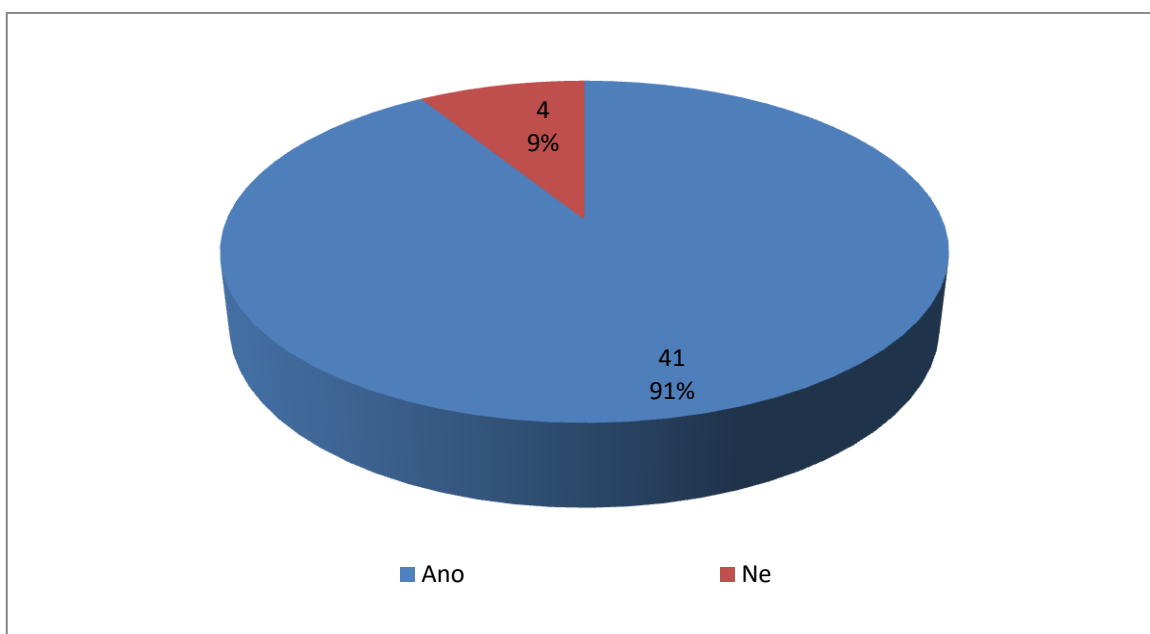

Graf č. 2 Věkové kategorie respondentů

I v tomto případě je jedinou vypovídací hodnotou grafu a příslušné otázky rovnoměrnost zastoupení jednotlivých věkových skupin respondentů.

Nejvíce dotázaných respondentů bylo ve věkových kategoriích 15-25 let, 26-35 let, 36-45 let a 46-55 let. V každé této věkové skupině jsem oslovila vždy osm jedinců. Ve věkové kategoriích 56-65 let jsem provedla dotazníky se sedmi lidmi a v poslední kategorii 66 a více let jsem oslovila šest jedinců. Snažila jsem se, aby byly skupiny vyvážené i co se týče pohlaví, aby výsledky byly v co největší škále.

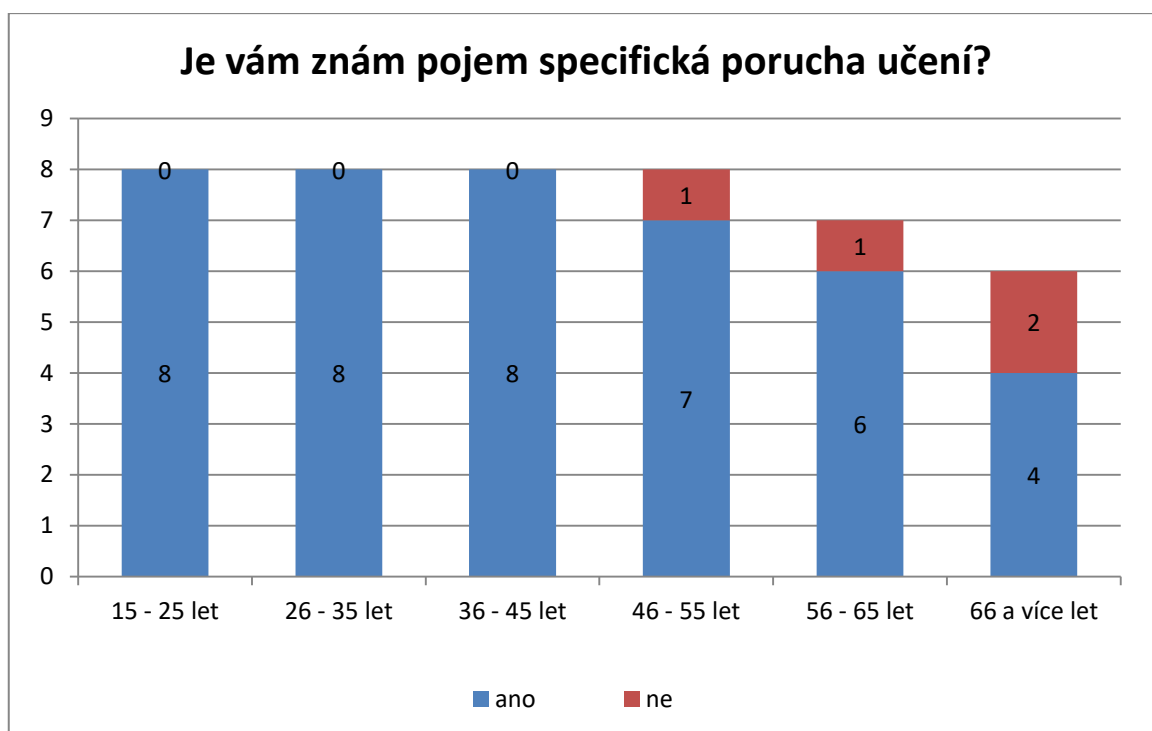
Otázka č. 3: Je vám znám pojem specifická porucha učení?

Graf č. 3 Je vám znám pojem specifická porucha učení?

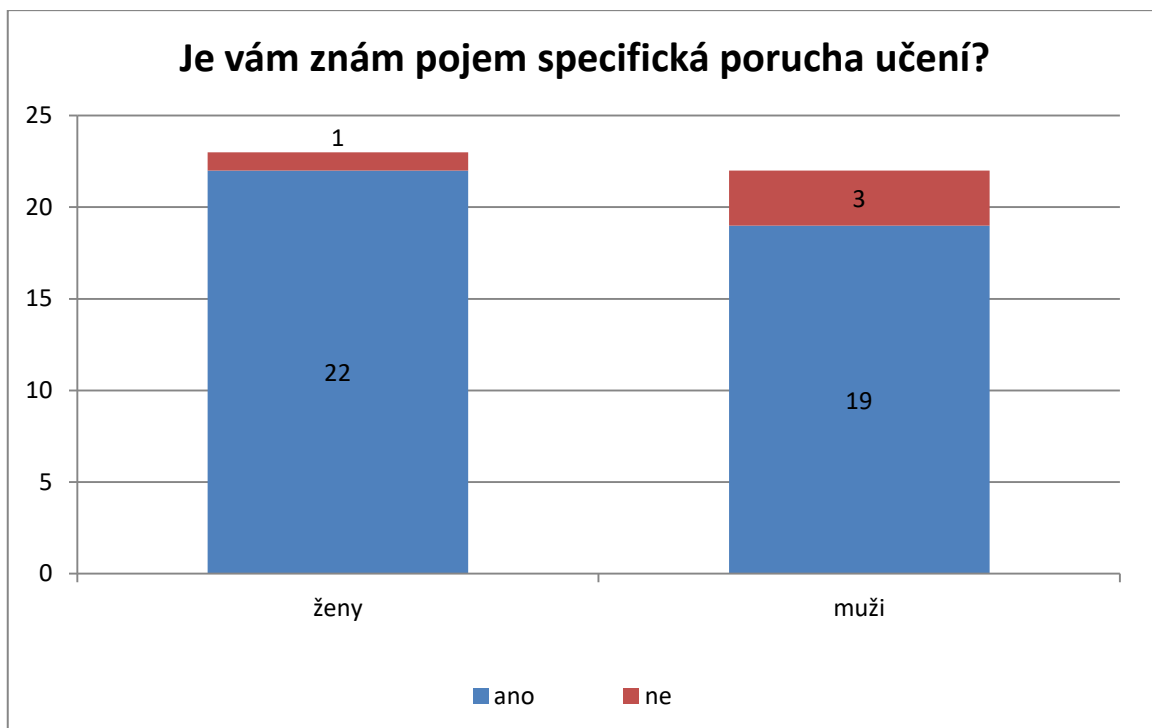
Z tohoto souboru odpovědí vyplývá, že pojem „specifická porucha učení“ je v povědomí populace poměrně známý. Konkrétně vyplnilo 41 jedinců, že pojem specifická porucha učení znají. Zatímco jen 4 jedinci odpověděli zápornou odpovědí.

Jde o poměrně uspokojivý výsledek, zvláště když vezmeme v úvahu věk, jak je ukázáno v následujícím grafu.

Graf č. 4 Znalost pojmu „specifická porucha učení“ v závislosti na věku respondentů

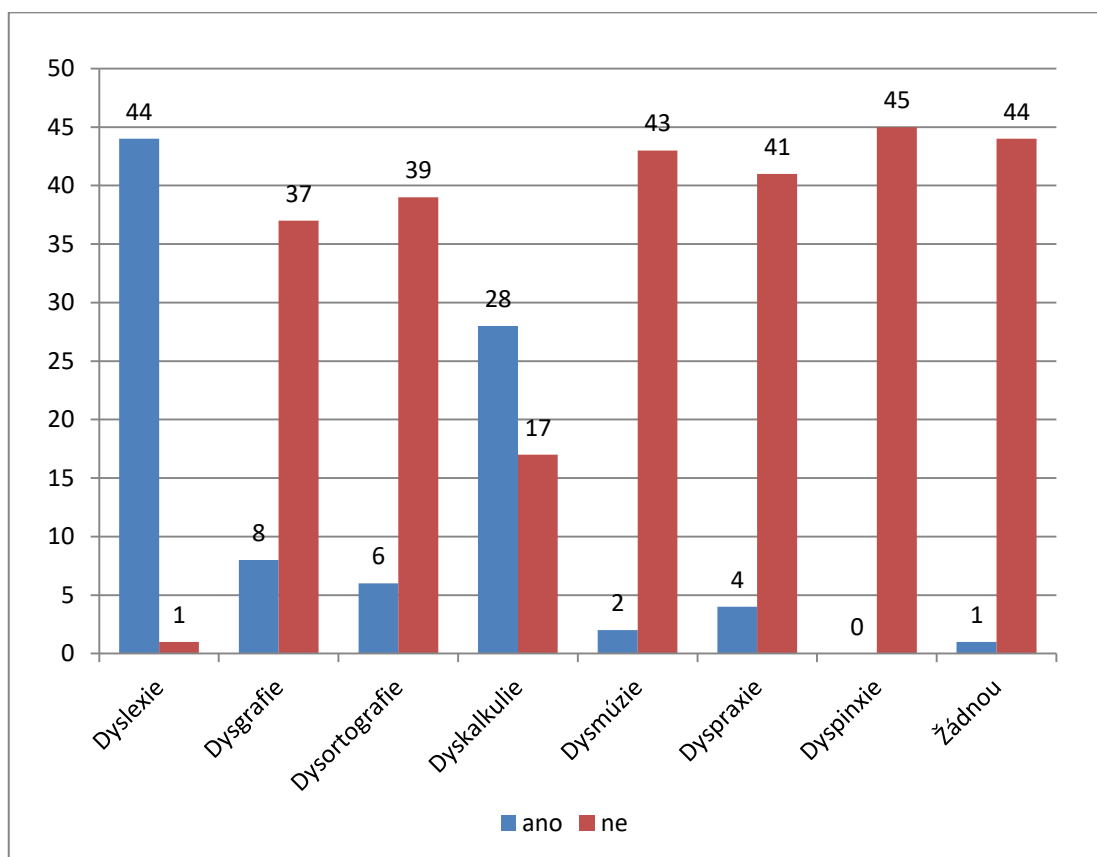
V tomto grafu je znázorněno povědomí o pojmu „specifická porucha učení“ v závislosti na věkových kategoriích. Mladší ročníky samozřejmě tento pojem znají, protože se s ním sami setkávají ať už ve škole nebo jako rodiče dětí, kteří trpí těmito poruchami. Naopak u starších ročníků je tento pojem spíše neznámým. Po rozhovoru se staršími ročníky jsem došla k závěru, že v době, kdy sami navštěvovali školní docházku se tyto pojmy rozhodně nešířily tolik jako v této době u jedinců, kteří ještě jsou školou povinni. Avšak v dnešní době, kdy jsou média plná těchto výrazů, povědomí o těchto poruchách stoupá i u starších generací.

Graf č. 5 Znalost pojmu „specifická porucha učení“ v závislosti na pohlaví respondenta

Na tomto grafu můžeme sledovat odpovědi jednotlivých pohlaví ohledně informovanosti o tomto pojmu. To, na rozdíl od věku nemá skoro žádný vliv. Můžeme však zpozorovat, že ženy mají o pojmu specifické poruchy učení větší představu nežli muži. Ti odpověděli záporně celkem tři, dva z nich však byli ve věkové kategorii 65 let a více.

Otázka č. 4: Jakou poruchu učení znáte?

Graf č. 6 Jakou poruchu učení znáte?

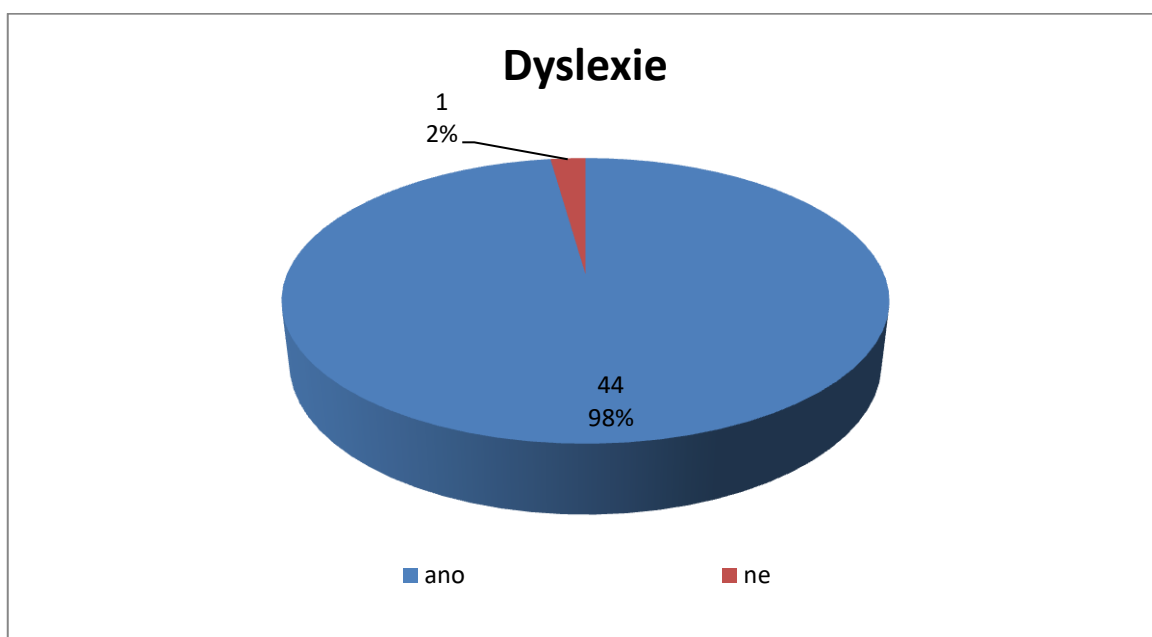
V dotazníku byly možnosti na vyplnění vždy ano a ne. Například Dyslexie – ano a ne. Z toho si účastníci vybrali jednu možnost a takto to zaškrtlí u všech dalších odpovědí. U poslední možnosti odpovědi, kterou je odpověď „žádnou“ bylo opět na výběr ano či ne. Odpověď „ano“ byla myšlena tak, že dotázaný tuto odpověď zaškrtl, pokud žádnou specifickou poruchu nezná. Pokud zaškrtl odpověď ne, znamenalo to, že v předchozích odpovědích odpověděl aspoň na jednu ano. Tím pádem vznikla jasná představa o tom, jaké poruchy dotázaní znají. Každá možnost odpovědi má tedy celkem 45 vyhodnocení.

Data z předchozí otázky sice naznačují, že o povědomí specifických poruch učení nemají čtyři lidé ze všech dotázaných, ale ti mi při vyplnění následující otázky sami sdělili, že již vědí, o co se jedná. Stačilo tedy být při pokládání otázky konkrétnější a nastínit další termíny jako je dyslexie a hned bylo odpovídajícím více jasné, co vlastně termín specifické poruchy učení znamená.

Z grafu je patrné, že největší povědomí o jednotlivých typech poruch učení úzce souvisí s množstvím výskytů jednotlivých typů. První tři poruchy zmíněné

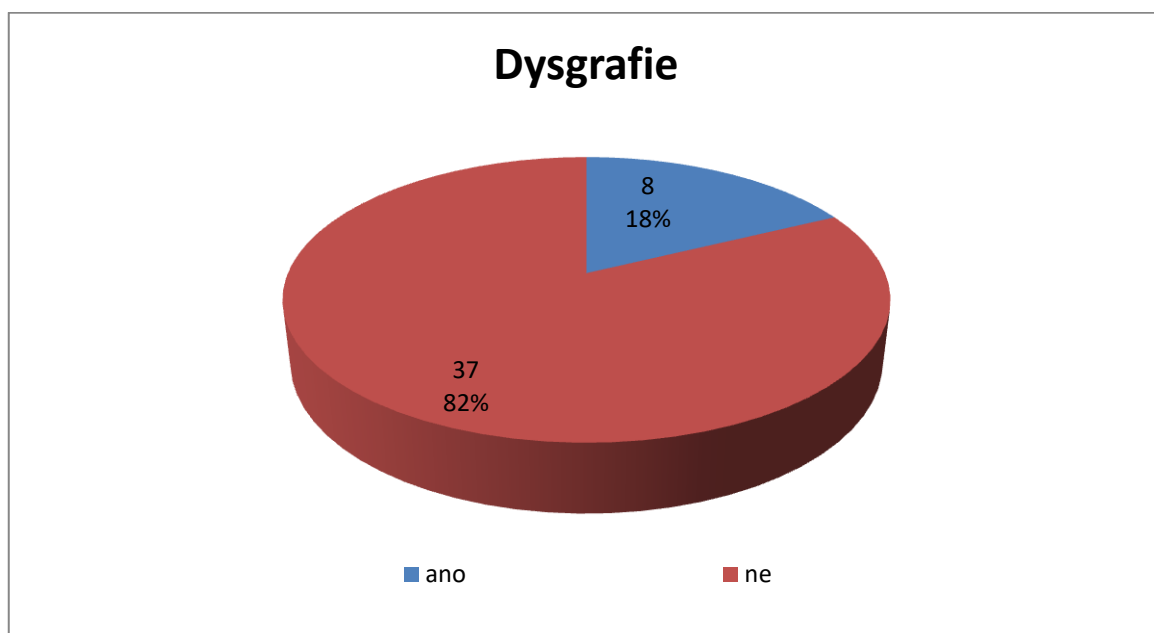
v dotazníku (dyslexie, dysgrafie a dyskalkulie) patří také k těm poruchám učení, které jsou nejvíce zastoupeny v obecném povědomí. Pouze jeden respondent odpověděl, že tento pojem nezná. Avšak jednalo se o jedince, který zaškrtl na všechny typy poruch odpověď „ne“ a u poslední odpovědi „žádnou“ odpověděl kladně.

V následujících grafech jsou data s jednotlivými odpověďmi na tuto otázku.

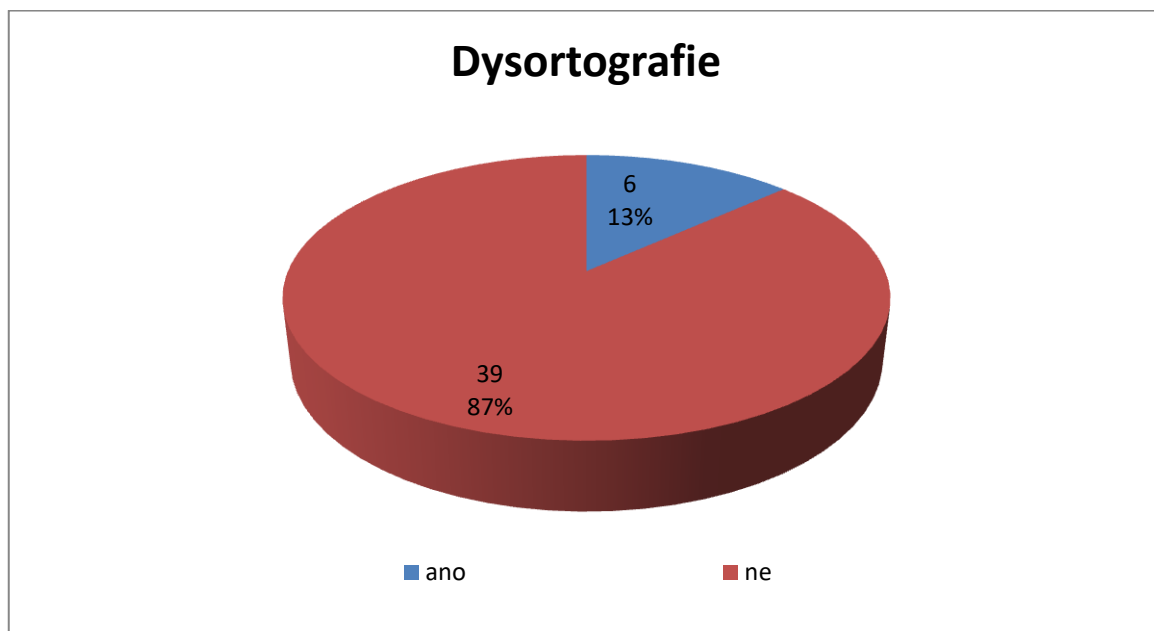
Graf č. 7 Odpověď na otázku - „Jakou poruchu učení znáte?“, konkrétně dyslexie.

U této otázky záporně odpověděl pouze jeden jedinec, kladně pak zbývajících 44.

Graf č. 8 Odpověď na otázku - „, Jakou poruchu učení znáte?“, konkrétně dysgrafie.

Tuto poruchu nezná naprostá většina dotázaných. Konkrétně 82 %, to je 37 jedinců. Pouze osm zná a dokázali by aspoň trochu popsat, co daná porucha znamená.

Graf č. 9 Odpověď na otázku - „, Jakou poruchu učení znáte?“, konkrétně dysortografie.

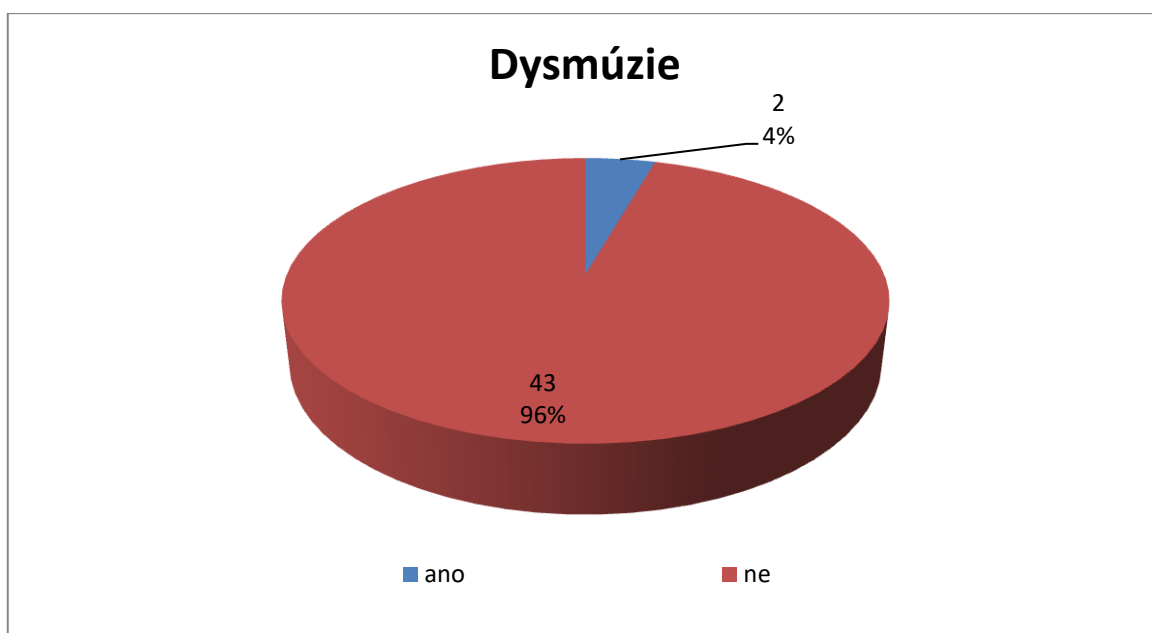
Tato odpověď mě celkem překvapila. Předpokládala jsem, že poruchu pravopisu bude znát menší procento, než je 13 %. Jsem ale mile překvapena, že se tato porucha dostává čím dál tím víc do povědomí veřejnosti. Po konzultaci s jedním dotázaným jsem zjistila, že se tato porucha vyskytuje dokonce u jednoho rodinných příslušníků.

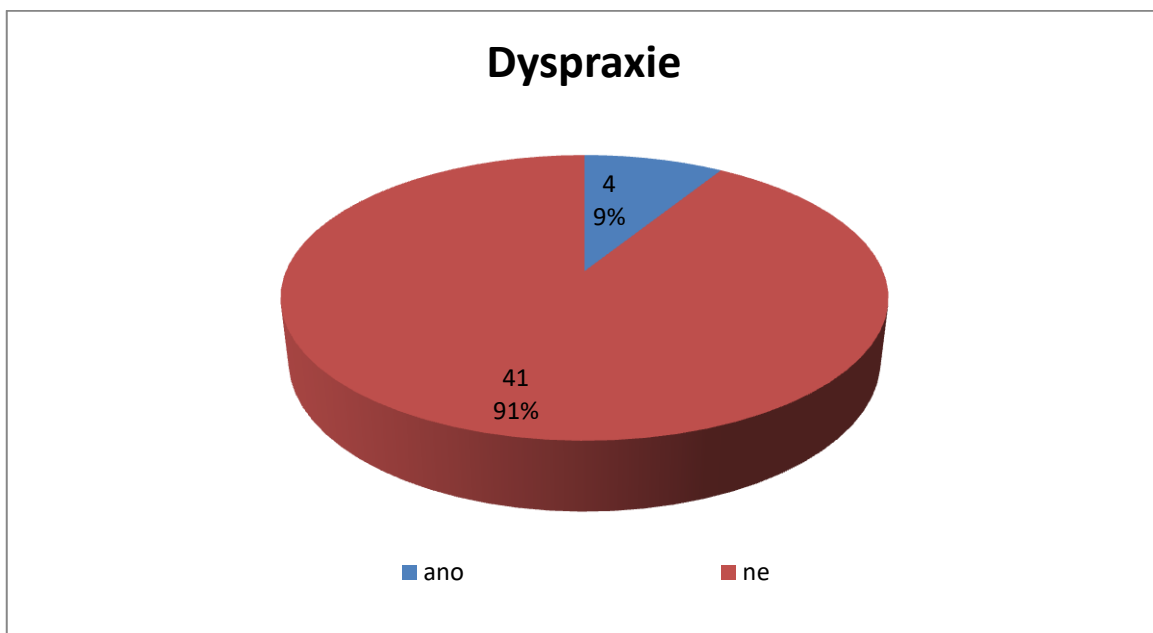
Graf č. 10 Odpověď na otázku - „Jakou poruchu učení znáte?“, konkrétně dyskalkulie.

Dyskalkulie je porucha matematických schopností. Tuto poruchu si zřejmě i z názvu dokázalo vyvodit více respondentů. Avšak opět jsem se setkala s případy, kdy dotazovaní přímo znali někoho s touto poruchou a sdělili mi i různé nepříjemné a stresové situace, kterými si musel dotyčný občas projít včetně jejich nápravy.

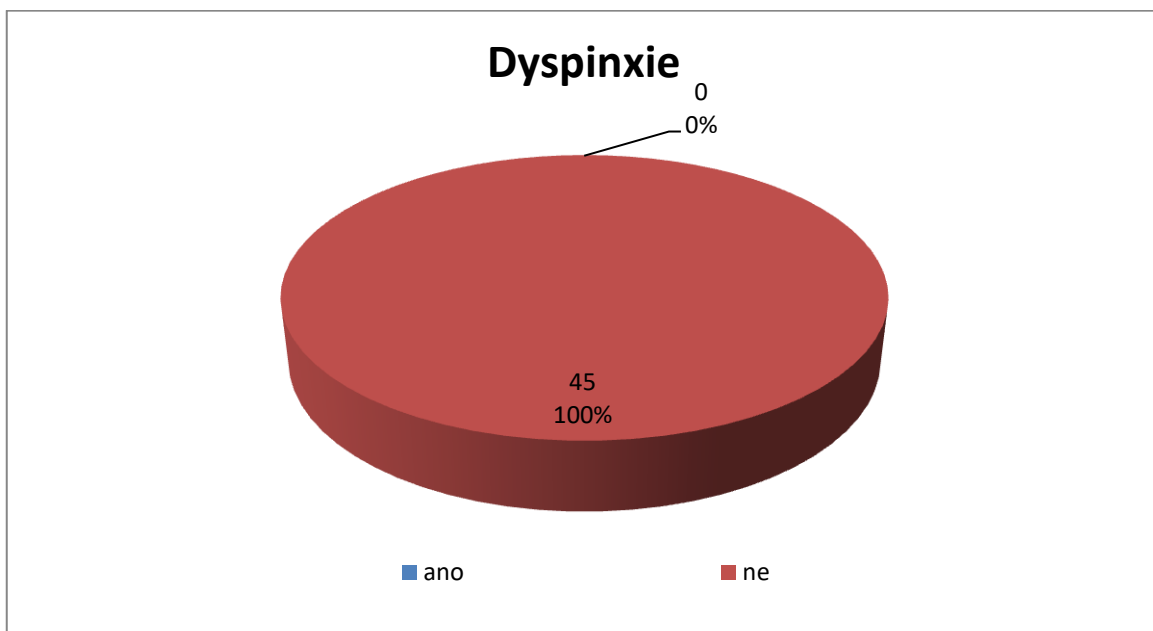
Graf č. 11 Odpověď na otázku - „Jakou poruchu učení znáte?“, konkrétně dysmúzie.

U této odpovědi byli pouze dva respondenti, kteří odpověděli kladně. Zbývajících 43 jedinců tvoří 96 % záporných odpovědí a tím pádem nemají povědomí o této, ne příliš často vyskytované, poruše.

Graf č. 12 Odpověď na otázku - „Jakou poruchu učení znáte?“, konkrétně dyspraxie.

Čtyři jedinci odpověděli, že znají tuto poruchu. Zbýlých 91 %, což je 41 odpovědí, bylo ne.

Graf č. 13 Odpověď na otázku - „Jakou poruchu učení znáte?“, konkrétně dyspinxie.

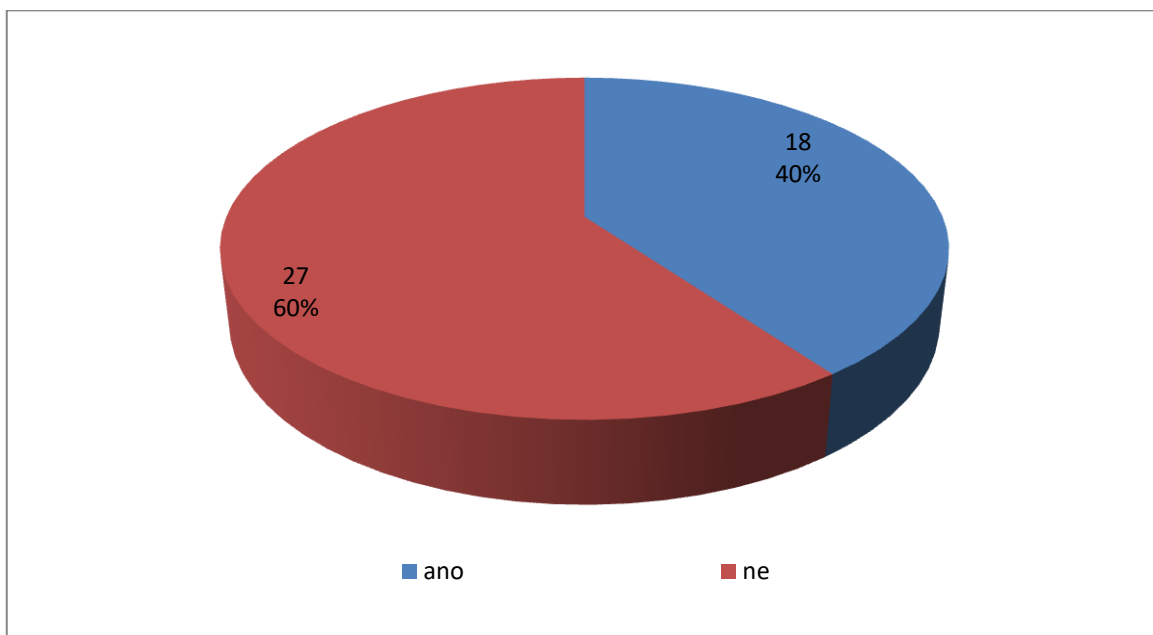
U této poruchy dopadly výsledky přesně podle mého očekávání. A to tak, že nikdo z dotázaných si neumí pod tímto pojmem představit nějakou specifickou poruchu učení. Dokonce jsem se setkala s odpovědí, že se s tímto pojmem setkali poprvé.

Graf č. 14 Odpověď na otázku - „Jakou poruchu učení znáte?“, konkrétně odpověď žádnou poruchu učení neznám.

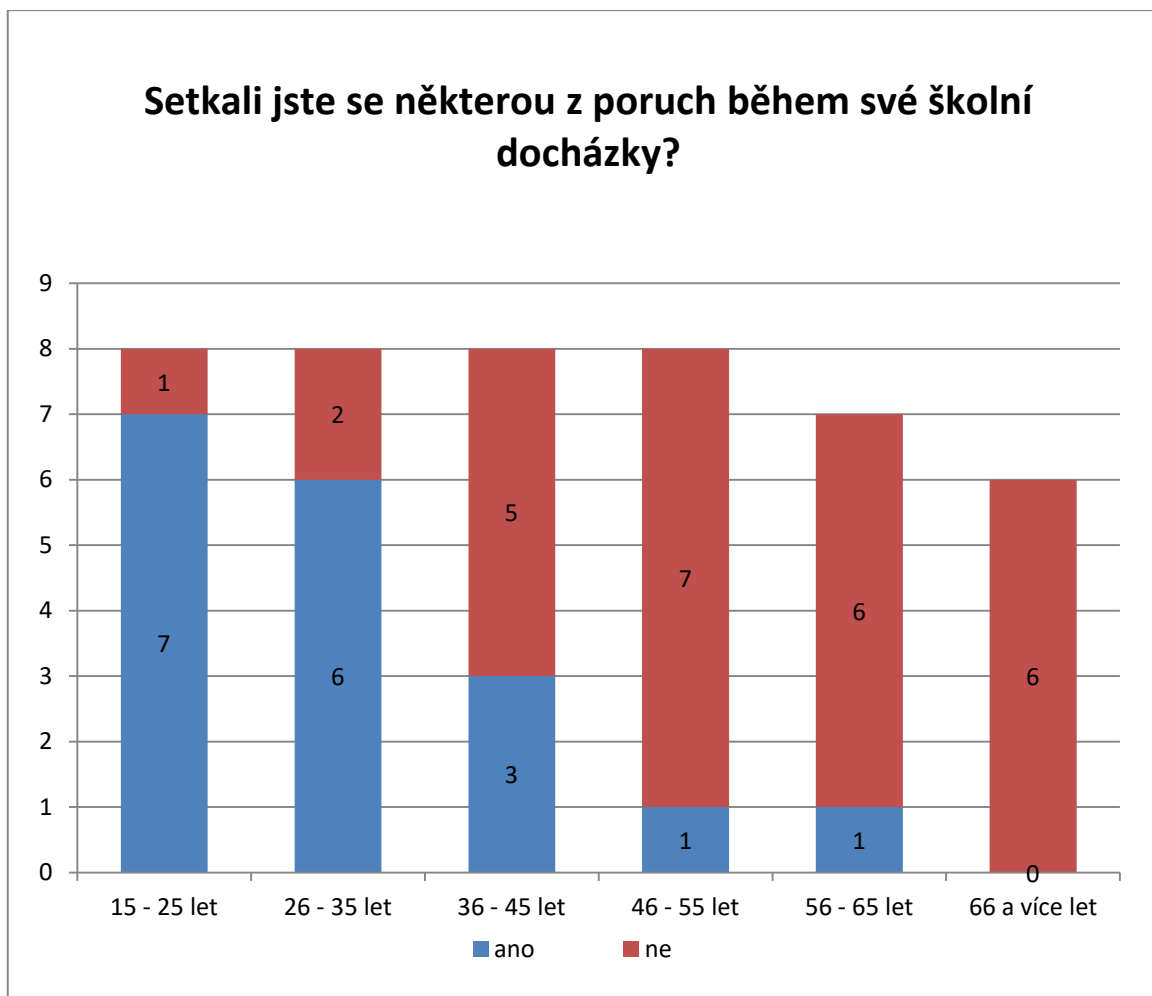
U této odpovědi odpověděl muž, který je zařazený do věkové kategorie 66 a více let. Tento muž dosud neměl žádné povědomí o těchto poruchách. Vše jsem mu po vyplnění dotazníku vysvětlila a odpověděla jsem mu na otázky, které mi kladl. Troufám si tedy tvrdit, že dotázaný již má o těchto poruchách učení aspoň základní povědomí a sám mi sdělil, že pokud by dostal dotazník znovu, tak jeho odpověď na tuto otázku rozhodně nebude kladná.

Otázka č. 5: Setkali jste se s některou z poruch během své školní docházky?

Graf č. 15 Setkali jste se s některou z poruch během své školní docházky?

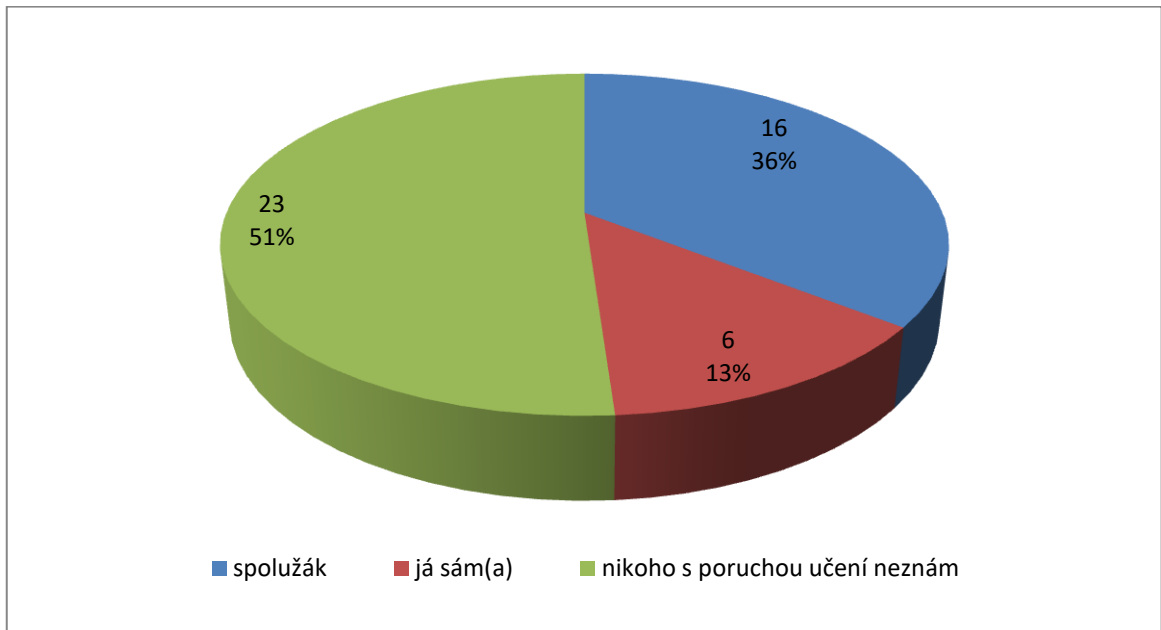
Na tuto otázku odpovědělo kladně 18 z dotázaných (40 %). Zajímavé je opět porovnání těchto odpovědí s ohledem na věkovou skupinu.

Graf č. 16 Setkání respondenta s poruchou učení v závislosti na věku dotázaného

Z grafu tedy vyplývá, že u starších ročníků během jejich školní docházky rozhodně nebylo povědomí o specifických poruchách učení tak velké, jako u nynějších mladších ročníků, které ještě školní docházku absolvují.

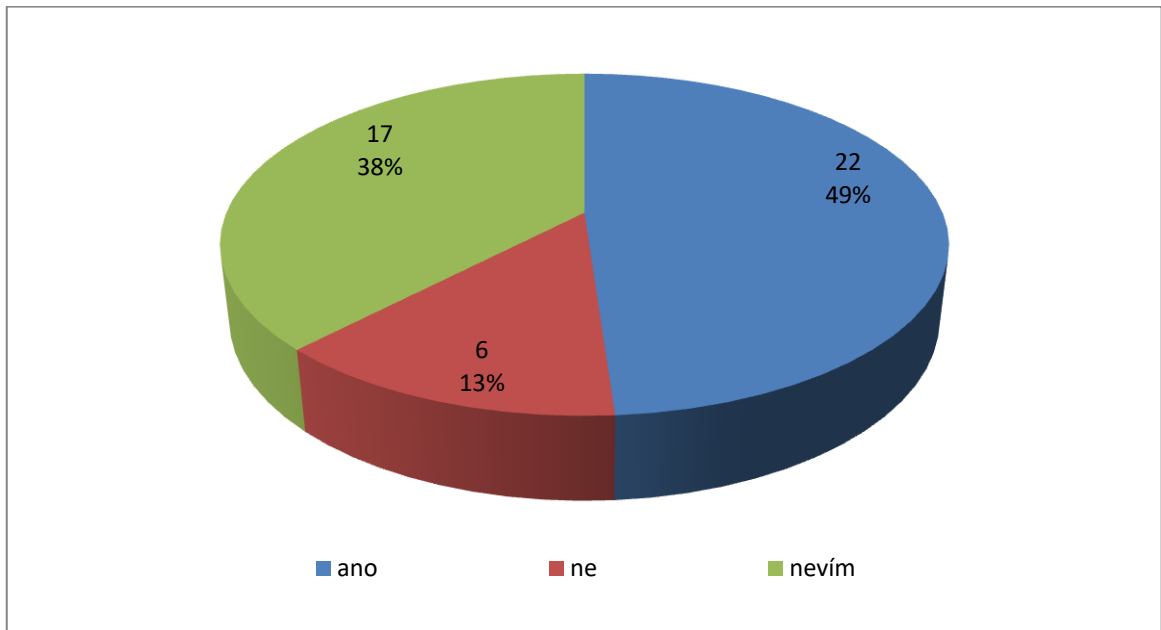
Otázka č. 6: Byl tím, kdo měl nějakou poruchu učení váš spolužák nebo vy sám/sama?

Graf č. 17 Byl tím, kdo měl nějakou poruchu učení váš spolužák nebo vy sám (sama)?

U této otázky odpovědělo 6 respondentů, to je 13 %, že se setkali se specifickou poruchou učení přímo u sebe. Z výpovědí, které jsem ještě s respondenty učinila jsem zjistila, že se jednalo o případy dyslexie a jednou o případ dyskalkulie. U 16 dotázaných byla odpověď „spolužák“, která činí 36%. Nejvyšší procento byla odpověď „nikoho s poruchou učení neznám“, která měla více jak poloviční zastoupení, a to 51%.

Otázka č. 7: Řešila škola ve spolupráci s rodiči situaci tohoto žáka dostatečně z vašeho pohledu?

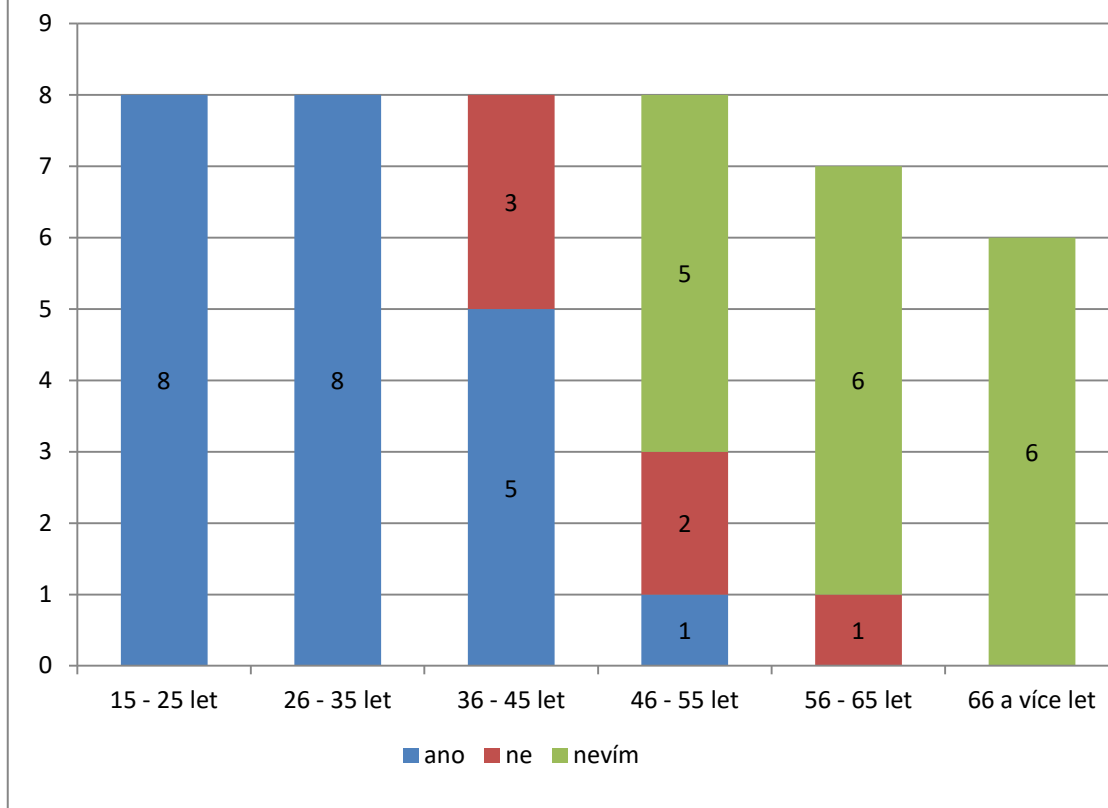

Graf č. 18 Řešila škola ve spolupráci s rodiči situaci tohoto žáka dostatečně z vašeho pohledu?

Největší zastoupení má odpověď „ano“, což je téměř polovina odpovědí (49%). Znamená to, že 22 respondentů se domnívá, že spolupráce školy s rodiči žáka se specifickou poruchou učení byla dostatečná. 6 respondentů (13%) tento pocit nemá a zbývajících 38%, čili 17 dotázaných, nemá informace o tom, jak škola spolupracovala s rodiči postiženého.

Pokud se podíváme na výsledek tohoto dotazu v kontextu s věkem, dojdeme k výsledku zobrazenému následujícím grafem.

Řešila škola ve spolupráci s rodiči situaci tohoto žáka dostatečně z vašeho pohledu?

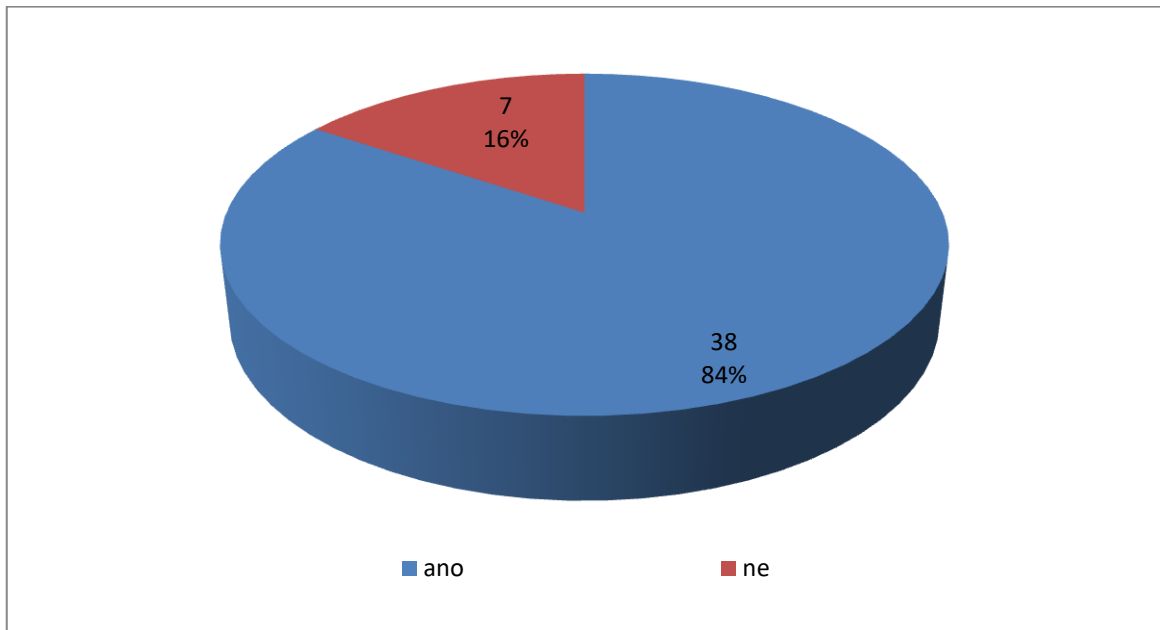

Graf č. 19 Řešila škola ve spolupráci s rodiči situaci tohoto žáka dostatečně z vašeho pohledu? (s ohledem na věk respondenta)

Z grafu je zřejmé, že zatímco mladší respondenti mají s řešením problémů s učením a komunikací mezi školou a rodiči dobrý dojem, u starších ročníků je to zcela naopak. Nechalo by se tedy říci, že v dřívější době se nejspíš žák se specifickými poruchami učení prostě považoval za žáka s nižším intelektem a jako k takovému se k němu z hlediska školy prostě přistupovalo. Věřím, že existovaly světlé výjimky, alespoň jsem tento dojem získala na základě vyprávění mých rodičů a prarodičů.

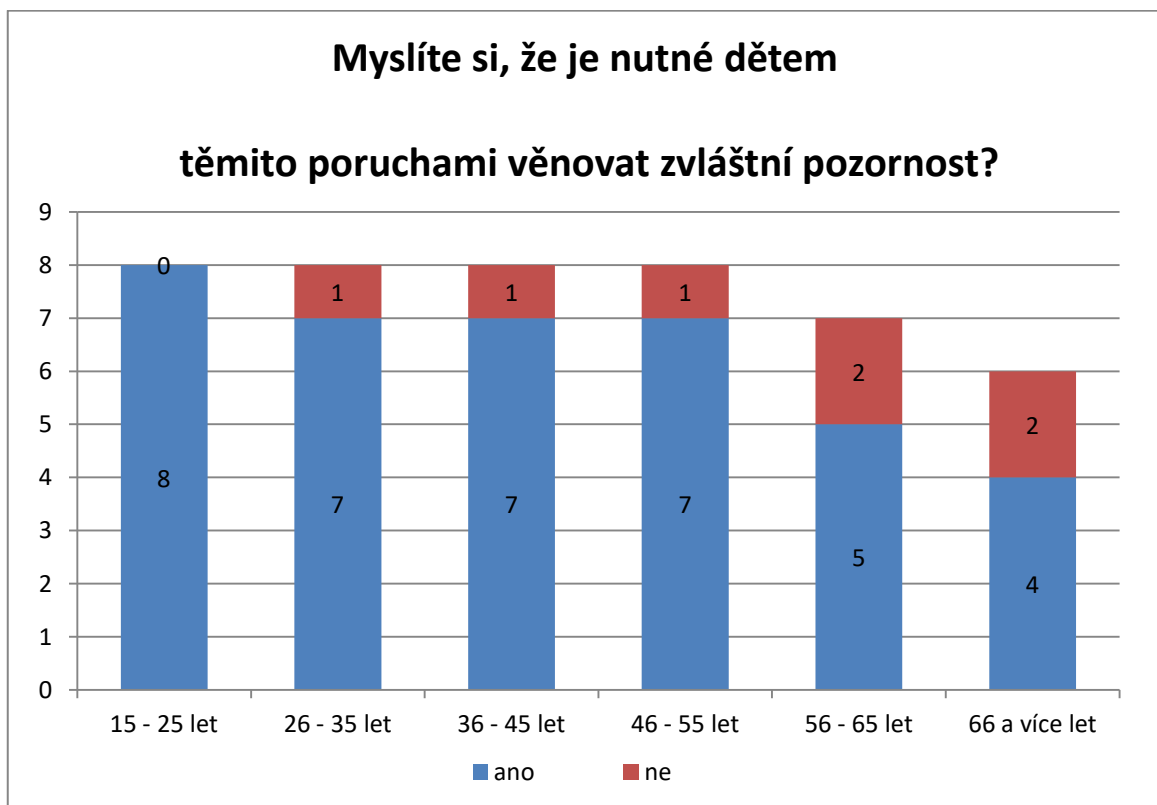

Otázka č. 8: Myslíte si, že je nutné dětem s těmito poruchami věnovat zvláštní pozornost?

Graf č. 20 Myslíte si, že je nutné dětem s těmito poruchami věnovat zvláštní pozornost?

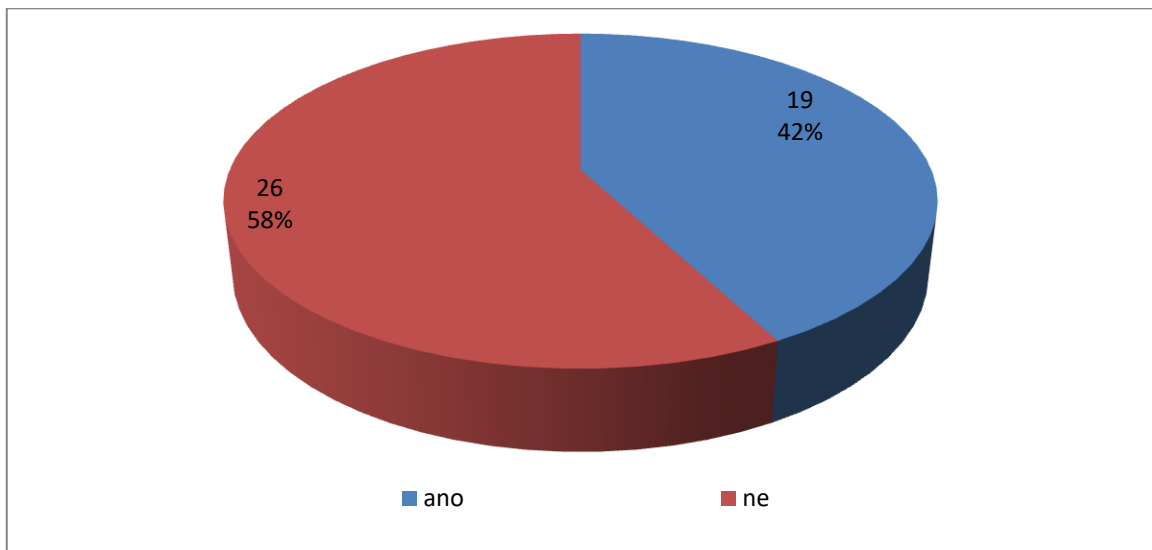
Převážná většina dotázaných (84 %) se přiklání k nutnosti přihlídnout ke specifickým poruchám dítěte. Rozvržení odpovědí na tuto otázku opět v závislosti na věku respondenta zobrazuje následující graf.

Graf č. 21 Myslíte si, že je nutné dětem s těmito poruchami věnovat zvláštní pozornost? (s ohledem na věk respondenta)

Je potěšující, že se převážně kladně vyjádřili i respondenti starších ročníků.

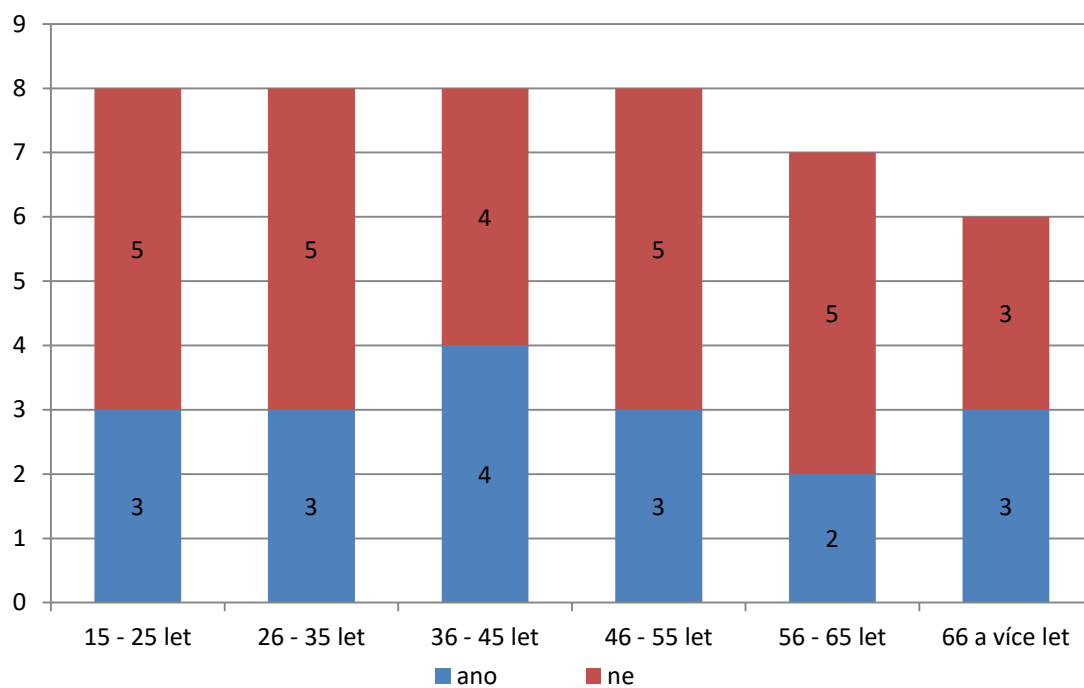
Otázka č. 9: Myslíte si, že rodiče v dnešní době zneužívají diagnostiku těchto poruch u svých dětí, místo toho, aby se jim více věnovali?

Graf č. 22 Myslíte si, že rodiče v dnešní době zneužívají diagnostiku těchto poruch u svých dětí, místo toho, aby se jim více věnovali?

Odpovědi na tuto otázku mě do značné míry překvapily. Přestože většina dotázaných ví o existenci specifických poruch a podporuje vstřícný přístup k takto postiženým dětem, existuje nejspíš určité povědomí o možnosti a případech zneužívání této diagnostiky. Je zároveň zajímavé, že tento názor existuje prakticky rovnoměrně zastoupený v celém věkovém spektru respondentů, viz graf níže.

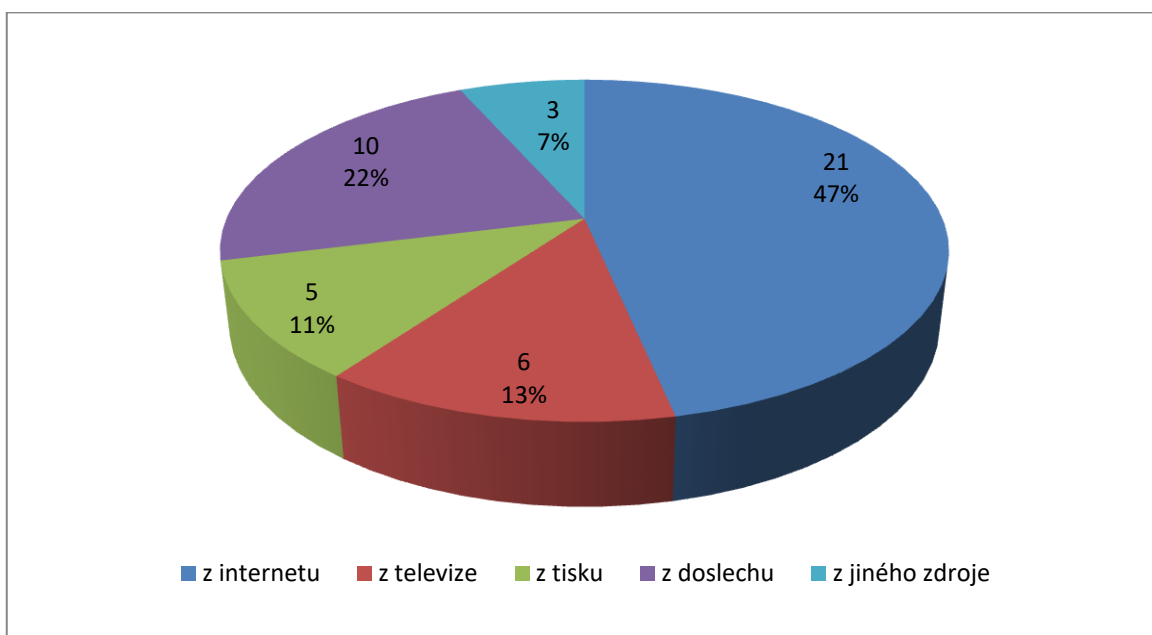
Myslíte si, že rodiče v dnešní době zneužívají diagnostiku těchto poruch u svých dětí, místo toho, aby se jim více věnovali?

Graf č. 23 Myslíte si, že rodiče v dnešní době zneužívají diagnostiku těchto poruch u svých dětí? (s přihlédnutím k věku respondenta)

Tato otázka je vzhledem k věkovým kategoriím téměř vyvážená.

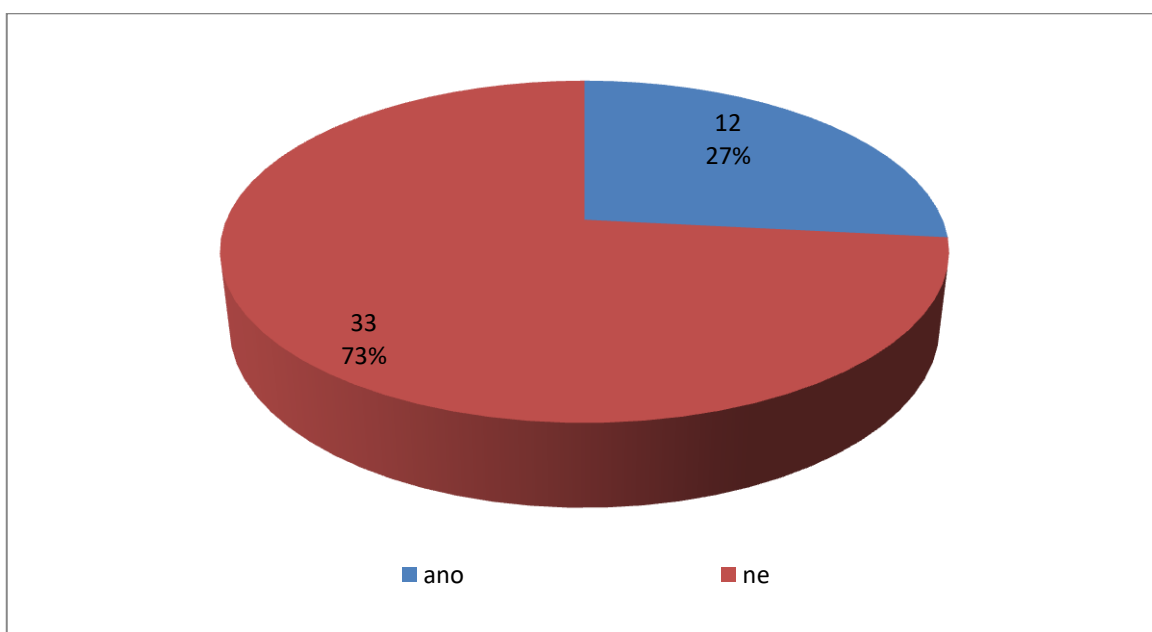
Otázka č. 10: Odkud znáte pojem „specifické poruchy učení“?

Graf č. 24 Odkud znáte pojem „specifické poruchy učení“?

Na výběr byla vždy jen jedna odpověď. Samozřejmě může mít povědomí o těchto poruchách dotázaný z víc zdrojů, ale pro lepší a jasnější vygenerování odpovědí, jsem vyžadovala po respondentech pouze jednu odpověď, u které si myslí, že se poprvé s poruchou setkali. Internet je v dnešní době nejdostupnější a nejpohodlnější zdroj informací. Není proto překvapující, že většina dotázaných uvedla jako zdroj svých informací právě internet.

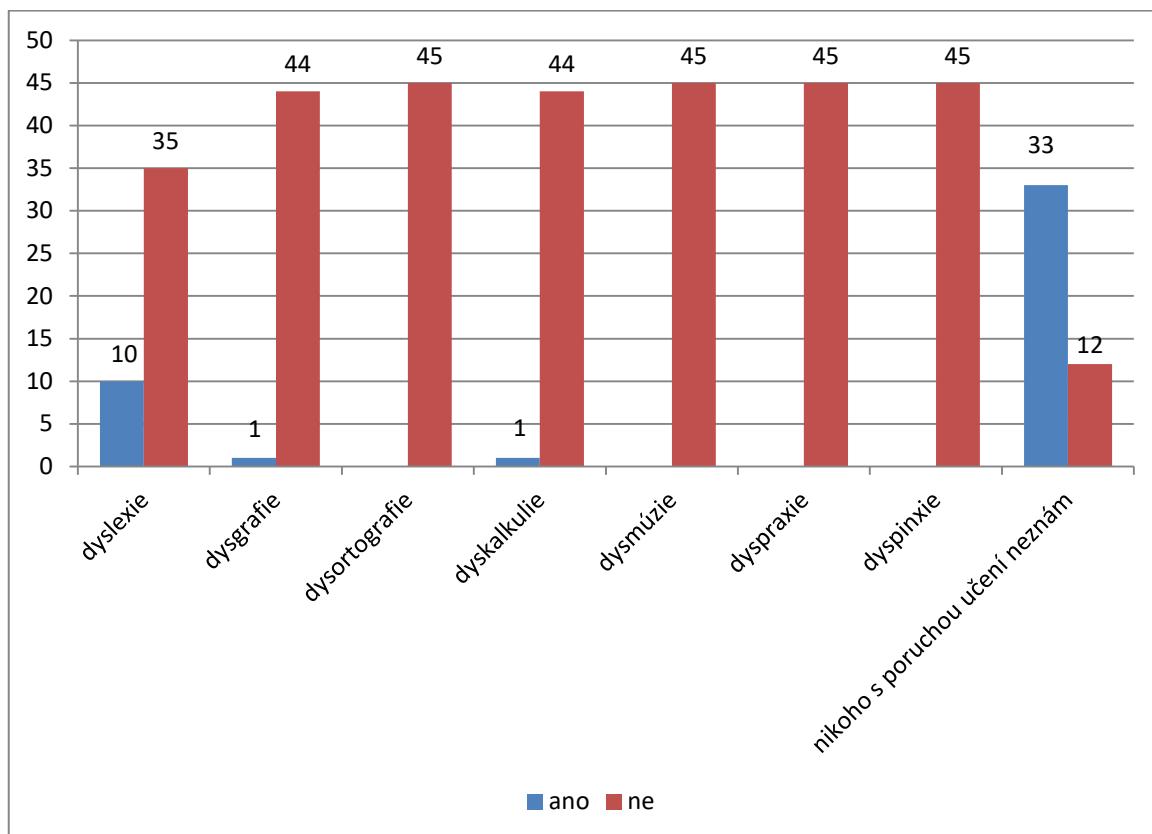
Otázka č. 11: Znáte v současnosti někoho se specifickou poruchou učení?

Graf č. 25 Znáte v současnosti někoho se specifickou poruchou učení?

Nízké procento (27%) kladných odpovědí koresponduje se skutečným výskytem specifické poruchy učení v lidské populaci.

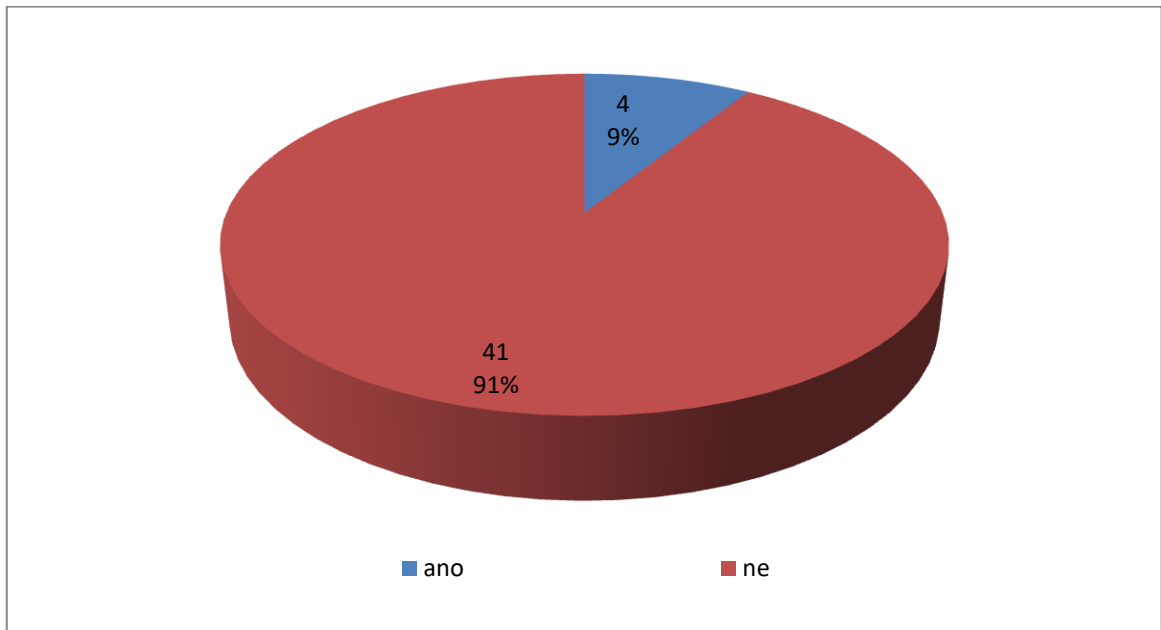
Otázka č. 12: Jaká je konkrétní porucha učení u osoby, kterou znáte?

Graf č. 26 Jaká je konkrétní porucha učení u osoby, kterou znáte?

Nejvíce zastoupená je, jak se dalo čekat, dyslexie. Tato porucha se vyskytla u odpovědí deseti dotázaných. Zbylé poruchy, které byly v dotazníku uvedené, byla dysgrafie a dyskalkulie. Obě v zastoupení pouze jednoho jedince.

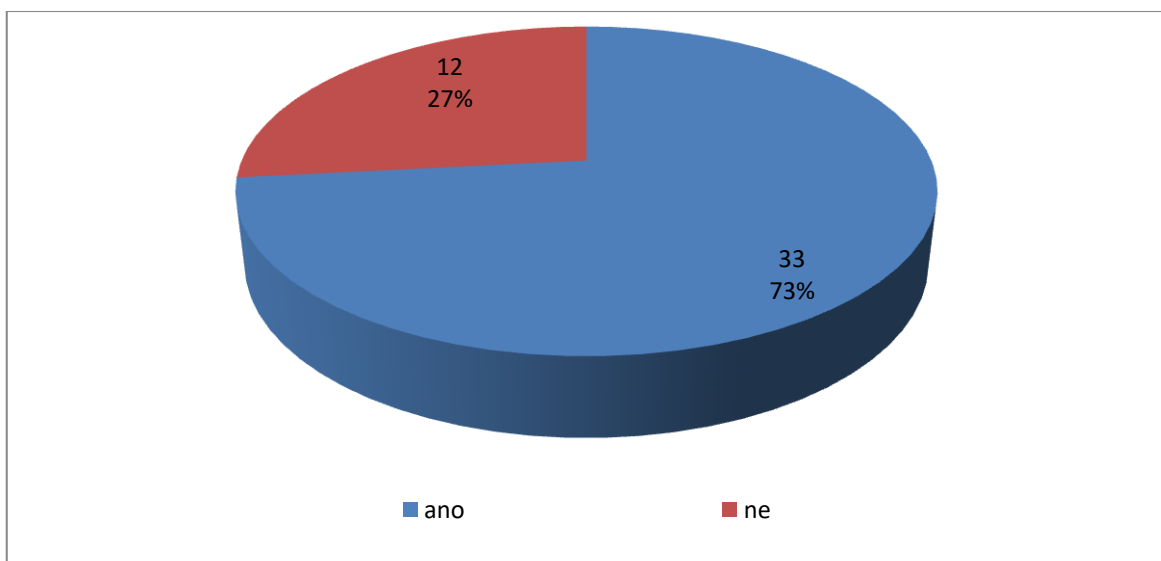
Otázka č. 13: Myslíte si, že specifické poruchy učení nějak souvisí s nízkým intelektem dítěte?

Graf č. 27 Myslíte si, že specifické poruchy učení nějak souvisí s nízkým intelektem dítěte?

Je příjemné vědět, že si lidé nedávají specifické poruchy učení do souvislosti s nízkým intelektem dítěte. 41 dotázaných odpovědělo na tuto otázku záporně, což tvoří 91%. Zbýlých 9% odpovědělo kladně, a to čtyři respondenti. Tato skutečnost platí napříč věkovým spektrem dotázaných.

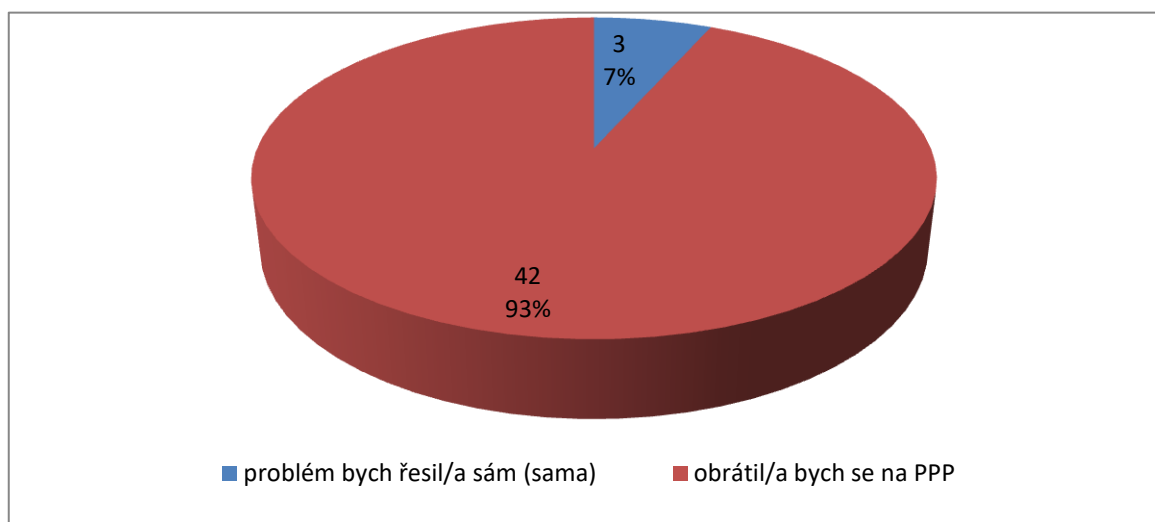
Otázka č. 14: Myslíte si, že dědičnost je jedna z příčin specifických poruch učení?

Graf č. 28 Myslíte si, že dědičnost je jedna z příčin specifických poruch?

I v této otázce se ukazuje, že ať respondenti odpovídali intuitivně, nebo s ohledem na své znalosti nebo zkušenosti, odpovědi respektují skutečný stav. Příčiny vzniku specifických poruch učení u jedince zahrnují jak vlivy genetické (dědičnost), tak i charakteristiky nervové soustavy (vývoj mozkových struktur před i po narození a během porodu), tak i vlivy prostředí.

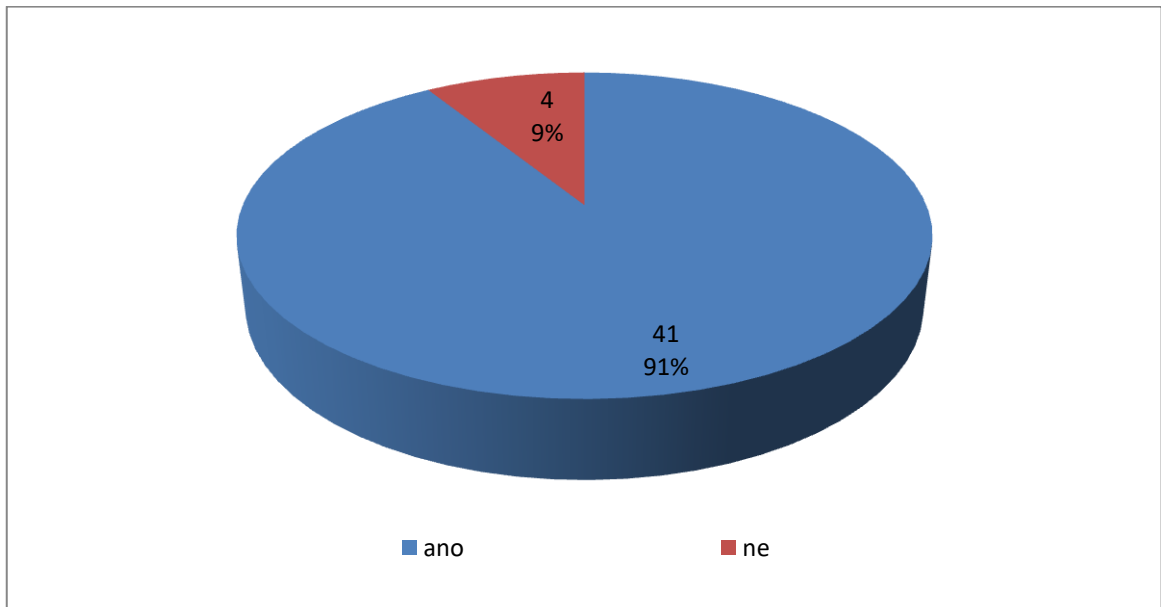
Otázka č. 15: Pokud byste u svého dítěte zpozorovali problémy s učením, řešili byste situaci sami, nebo byste se obrátili na PPP (pedagogicko-psychologickou poradnu)?

Graf č. 29 Pokud byste u svého dítěte zpozorovali problémy s učením, řešili byste situaci sami, nebo byste se obrátili na PPP

Je dobré vědět, že veřejnost tento problém nepodceňuje a až na velmi malý počet výjimek (3 z dotázaných – 7 %) by respondenti vyhledali pomoc PPP. Odpovědi nejspíš vycházejí ze zkušeností nebo domněnek, že největší potíže mají děti školního věku a je potřeba je v tomto období správně podpořit a vést. Tento závěr podporují i odpovědi na následující otázku.

Otázka č. 16: Považujete postupy navržené PPP za vhodné při dalším vzdělávání dítěte?

Graf č. 30 Považujete postupy navržené PPP za vhodné při dalším vzdělávání dítěte?

Téměř všichni respondenti (91%) považují postupy navržené PPP za vhodné při dalším vzdělávání dítěte. Pouze čtyři respondenti tyto postupy, což je 9%, považují za nevhodné.

ZÁVĚR

Svoji práci jsem zaměřila na téma specifické poruchy učení v povědomí veřejnosti. Specifické poruchy učení jsou pojmem, který se stále více rozšiřuje do povědomí veřejnosti. S těmito poruchami se můžeme setkat takřka všude. Jsou popsány na internetu, v knihách, v denním tisku. Věnují se jim samozřejmě také v televizních či rozhlasových pořadech. Specifické poruchy učení se diskutují stále více. Není to však způsobeno tím, že by počet jedinců s těmito poruchami výrazně narůstal, ale že stoupá informovanost obecně. Již od počátku poznání se rozšiřuje nejen možnost diagnostiky, ale i povědomí o těchto poruchách v širší veřejnosti.

Dříve mohly být problémy zejména ve škole, například při čtení, těžko pochopitelné a díky tomu se mohlo stát, že tito jedinci byli označováni jako nedostatečně nadaní s chybějící bystrostí. Občas byli označováni za lajdáky, kteří se nechtějí učit a nedávají pozor. Věřím, že rostoucí informovaností veřejnosti již takto tito lidé označováni nebudou.

V prvních kapitolách teoretické části mé práce jsem se zaměřila na stručnou historii specifických poruch učení. Dále jsem popsala pojem specifická porucha učení, kde jsem využila dostupné literatury. Jako další podkapitolu jsem začlenila přehled specifických poruch učení podle 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí. Navazuje podkapitola věnující se příčinám těchto specifických poruch. Kapitola s názvem Charakteristika specifických poruch učení popisuje výčet a popis sedmi specifických poruch učení. U každé této poruchy jsem se snažila popsat její charakteristiku a příčiny. U dyslexie, která je ze všech specifických poruch učení nejčastější, jsem se zaměřila také na dyslexii z pohledu inteligence a dědičnosti. V páté kapitole jsem věnovala pozornost specifickým poruchám učení spolu s nadáním. Následující část se zabývá nápravou specifických poruch učení. Kapitola je dále rozdělena na individuální vzdělávací plán, který je nepostradatelný pro zvládnutí školní docházky pro jedince trpícího specifickou poruchou učení. Další podkapitola nápravy se zabývá přímo reedukací – tedy převýchovou. Tato část je rozdělena podle reedukace všech druhů specifických poruch učení. Poslední dvě kapitoly v teoretické části jsem zaměřila na ovlivnění školního výkonu, kdy jedinec trpí jednou nebo několika specifickými poruchami učení, a na sebehodnocení.

Druhou polovinu mé práce tvoří praktická část. V té se zabývám průzkumem povědomí veřejnosti o specifických poruchách učení. Podklady jsem se rozhodla získat formou dotazníku – jeho nevyplněná podoba tvoří přílohu práce. Dotazník vyplnilo 45 respondentů v různých věkových kategoriích. Účastníky průzkumu jsem volila tak, aby bylo zjišťování výsledků rovnoměrně rozděleno z hlediska pohlaví a věkového zařazení respondentů. Konkrétně jsem oslovila 23 žen a 22 mužů. V každé věkové kategorii byla pohlaví respondentů stejnoměrně zastoupena.

Z mého výzkumu vyplývá například to, že dyslexie, jak jsem předpokládala, je nejčastější poruchou, která je známá veřejnosti. Ve skupince dotázaných se našel pouze jeden respondent, který specifické poruchy učení dosud neznal. U vyplňování všech dotazníků jsem byla osobně přítomná, takže jsem byla nápomocná pro jakékoliv dotazy.

Jsem potěšena, že je z dotazníku jasně zřetelné, že i starší ročníky mají vesměs povědomí o tom, co jsou specifické poruchy učení.

Specifické poruchy učení veřejnost dříve vnímala jako problém školní, ale jak píše Zelinková (2013): „Posun ve vnímání této diagnózy směrem ke staršímu věku až dospělosti je klíčem k většímu pochopení obtíží jedinců s dyslexií od narození do dospělosti.“²³

---

²³ ZELINKOVÁ O., *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení.*, (2013), str. 71

SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Seznam literatury

- [1] BARTOŇOVÁ, Miroslava, Klára ŠPAČKOVÁ a Eva NECHLEBOVÁ. *Kapitoly ze specifických poruch učení II: reedukace specifických poruch učení*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-210-3822-5.
- [2] BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Kapitoly ze specifických poruch učení I: vymezení současné problematiky*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5299-4.
- [3] FOŘTÍKOVÁ, Jitka. *Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase*. Aktualiz. vyd. Praha: NIDM - Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2009. ISBN 978-80-86784-75-5.
- [4] HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1998-6.
- [5] JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Dyslexie*. 2., upr. vyd. Praha: D H, 2008. Metody reedukace specifických poruch učení. ISBN 978-80-903869-7-6.
- [6] JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině: základní projevy ADHD, zásady výchovného vedení, působení relaxačních technik, dospívání hyperaktivních dětí*. Praha, 2010. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2697-7.
- [7] KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-210-6527-7.
- [8] MATĚJČEK, Zdeněk a Marie VÁGNEROVÁ. *Sociální aspekty dyslexie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1173-2.
- [9] MATĚJČEK, Zdeněk. *Dyslexie: specifické poruchy čtení*. 3. upr. a rozšíř. vyd. Jinočany, 1995. ISBN 80-857-8727-X.

- [10] MICHALOVÁ, Zdeňka. *Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních*. 2., rozš. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004. ISBN 80-731-1021-0.
- [11] POKORNÁ, Věra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2010. Metody reedukace specifických poruch učení. ISBN 978-80-7367-817-3.
- [12] POKORNÁ, Věra. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení: teorie, praxe, výzkum*. Praha: Portál, 1997. Pedagogika (Grada). ISBN 978-807-1781-356.
- [13] PORTEŠOVÁ, Šárka. *Rozumově nadané děti s dyslexií*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-990-3.
- [14] ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta, Klára ŠPAČKOVÁ a Eva NECHLEBOVÁ. *Speciální pedagogika v praxi: [komplexní péče o děti se SPUCH]*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4369-1.
- [15] VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-731-5071-9.
- [16] ZELINKOVÁ, Olga a Miloslav ČEDÍK. *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení*. Praha: Portál, 2013. Rádcí pro zdraví. ISBN 978-80-262-0349-0.
- [17] ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: specifické vývojové poruchy čtení, psaní a dalších školních dovedností*. 10., zcela přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2003. Pedagogika (Grada). ISBN 80-717-8800-7.
- [18] ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dysortografie, dysgrafie, dyslexie*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-852-6776-4.

Online zdroje

- [1] Co je to dyslexie? Jaké jsou její příčiny a projevy?. *Moje dyslexie* [online]. Česká republika [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <http://mojedyslexie.cz/priciny-projevy/>
- [2] Dyslexie. *Wikipedie otevřená encyklopedie* [online]. Česká republika, 2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dyslexie>
- [3] Dismúzie. *Wikipedie otevřená encyklopedie* [online]. Česká republika, 2017 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dysm%C3%BAzie>
- [4] Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. Česká republika: ÚZIS ČR, 2018 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Dotazník

Specifické poruchy učení v povědomí veřejnosti.

Dobrý den,

jmenuji se Eva Rudolfová a jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.

V mé bakalářské práci se zabývám výzkumem široké veřejnosti v otázkách specifických poruch učení.

Prosím o zamyšlení a věnování několika minut času nad těmito otázkami a vyplnění následujícího dotazníku.

Předem děkuji.

1. Jakého jste pohlaví?

- a) Muž
- b) Žena

2. Do jaké věkové kategorie spadáte?

- a) 15-25 let
- b) 26-35 let
- c) 36-45 let
- d) 46-55 let
- e) 56-65 let
- f) 66 let a více

3. Je vám znám pojem specifická porucha učení?

- a) Ano
- b) Ne

4. Jakou poruchu učení znáte?

(možno zaškrtnout více odpovědí)

- a) Dyslexie
- b) Dysgrafie
- c) Dysortografie
- d) Dyskalkulie
- e) Dymúzie
- f) Dyspraxie
- g) Dyspinxie
- h) Žádnou

5. Setkali jste se s některou z těchto poruch během své školní docházky?

- a) Ano
- b) Ne

6. Byl tím, kdo měl nějakou poruchu učení váš spolužák nebo vy sám/sama?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nikoho s poruchou učení neznám.

7. Řešila škola ve spolupráci s rodiči situaci tohoto žáka dostatečně Vašeho pohledu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

8. Myslíte si, že je nutné dětem s těmito poruchami věnovat zvláštní pozornost?

- a) Ano
- b) Ne

9. Myslíte si, že rodiče v dnešní době zneužívají diagnostiku těchto poruch u svých dětí, místo toho, aby se jim více věnovali?

- a) Ano
- b) Ne

10. Odkud znáte pojem specifické poruchy učení?
- a) Z internetu.
  - b) Z televize.
  - c) Z tisku.
  - d) Z doslechu.
  - e) Z jiného zdroje.
11. Znáte nyní někoho se specifickou poruchou učení?
- a) Ano
  - b) Ne
12. Jaká je konkrétní porucha učení u osoby, kterou znáte?
(možno vybrat více odpovědí)
- a) Dyslexie
  - b) Dysgrafie
  - c) Dysortografie
  - d) Dyskalkulie
  - e) Dymúzie
  - f) Dyspraxie
  - g) Dyspinxie
  - h) Nikoho s poruchou učení neznám.
13. Myslíte, že specifické poruchy učení nějak souvisí s nízkým intelektem dítěte?
- a) Ano
  - b) Ne
14. Myslíte, že dědičnost je jedna z příčin specifických poruch učení?
- a) Ano
  - b) Ne

15. Pokud byste u svého dítěte zpozorovali problémy s učením, řešili byste to sami nebo byste se obrátili na PPP (pedagogicko-psychologickou poradnu)?
- a) Řešil/a bych to sám/sama.
  - b) Obrátil/a bych se na PPP.
16. Považujete postupy navržené PPP za vhodné při dalším vzdělávání dítěte?
- a) Ano
  - b) Ne

Děkuji Vám za vyplnění mého dotazníku.